Utrecht University Library
Partner in Science
Universiteit Utrecht

De Cid : treurspel

https://hdl.handle.net/1874/369310

BIBLIOTHEEK DER RIJKSUNIVERSITEIT
TE UTRECHT 1929

Verzameling tooneel-stukken uit de nalatenschap van prof. Dr. J. te WINKEL

No. 544

J. te Weitel
M 147.

The Cid

Chas.

Nowsz

De eerste Druk is van 1771 Amst. 8°
en latere van 1845, Amst. 8°

544

DE
C I D,

TREURSPEL.

VAN DEN HEERE P. CORNEILLE.

VERRYKT MET LEERZAME AANTEEKENINGEN,
DOOR DEN HEERE DE VOLTAIRE, ENZ.
HET FRANSCH GEVOLGD,
DOOR

J. NOMSZ.

Te AMSTELDAM,
By IZAAK DUIM, op den Cingel, tusschen de Warmoesgracht en Drie-Koningstraat. 1772.
Met Privilegie.

BIBLIOTHEEK DER
RIJKSUNIVERSITEIT
UTRECHT.

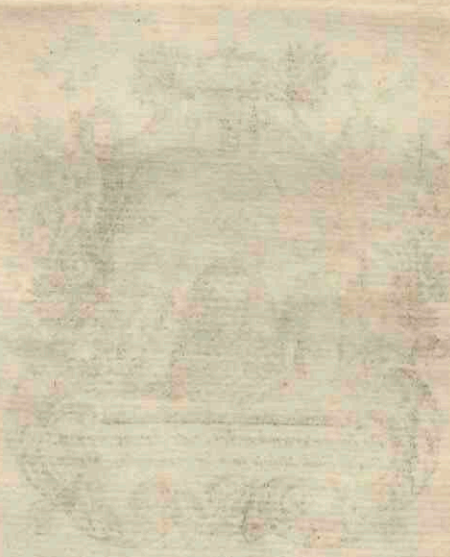

VOORBERICHT.

Thans had ik eene ſchoone gelegenheid om dat ſoort van menſchen die in het lezen van ſchotſchriften vermaak vinden, aangenaam te vergasten. Ik zou hier Corneille, *na hem voor een' elendig' kreupeldichter geſcholden te hebben, kunnen doorſtryken wegens zyn uiterlyk maakſel, houding, gang, ſtem, wezenstrekken, gebaarden, en huishouding, ja ik zou tevens zyne bloedverwanten en afkomst niet ongemoeid behoeven te laten; doch om den wèlopgevoeden lezer, (wien men alleen moet zoeken te behagen,) niet te ergeren, zal ik niets van de geestige onbeſchoftheden tegen* Corneille, *ter gelegenheid van de uitgave dezes treurſpels, uitgeworpen, aanroeren. Ik wyze den lezer die de Franſche taal kundig is, op het geen de heer* De Voltaire, *in het voorbericht, door hem voor de laatſte uitgave van den* Cid *geplaatst, deswegens zegt. Hy uit zich, onder anderen, dus, woordelyk:* „ On „ voit par cet échantillon de plus de cent bro„ chures faites contre *Corneille*, qu'il y avait, „ comme aujourd'hui, un certain nombre „ d'hommes que le merite d'autrui rend ſi fu„ rieux, qu'ils ne connaiſſent plus ni raiſon „ ni bienſéance. C'eſt une eſpece de rage qui „ attaque les petits auteurs, & ſurtout ceux „ qui n'ont point eu d'éducation."

Voorts blykt uit dat voorbericht genoeg, dat de Cid *beſchouwd en gehekeld is door menſchen die op den dichter misnoegd waren, en die het gevolglyk meer te doen was om hem verachting aan te doen, dan om hem kundiger te maken; een zaak die in de kunstwaereld maar al te gemeen is.*

Ik denk, wat myne beryming van dezen Cid *betreft, dat, ſchoon dezelve, gelyk alle menſchelyke gewrochten, niet zonder feilen is, men echter daaruit den geest van den grooten* Corneille *een weinig beter zal kunnen beoordeelen, dan uit de vertaling die men van dit ſtuk op den Amſteldamſchen Schouwburg tot noch toe heeft gebézigt. Ik heb in de voorname deelen geen verandering gemaakt. De rol der Infante, in het Franſche ſtuk voorkomende, heb ik, als volſtrekt overtollig, weggelaten; gelyk die ook, volgens getuigenis van den heere* De Voltaire, *met recht, in Vrankryk word afgekeurd; zynde, (gelyk hy 'er byvoegt,) behalve de overtolligheid, onaandoenlyk en ſlecht behandeld. Kan myn arbeid voor jonge dichteren van eenig nut zyn, alsdan zal myn oogmerk voldaan, en myn moeite genoeg beloond zyn.*

CO-

COPYE

VAN DE

PRIVILEGIE.

DE Staten van Holland en Weſtvriesland doen te weeten: alzo ons te kennen is gegeeven by de Regenten van het Wees- en Oude Mannenhuys der Stad Amſterdam, en in die qualiteiten te ſamen Eygenaars, mitsgaders Regenten van den Schouwburg aldaar; dat zy Supplianten, eenige Jaaren hebben gejouïſſeert van 't Octroy by ons den 27 May van den Jaare 1728. als meede van de prolongatie van dien den 6. December 1742. aan de Supplianten verleent, waar by wy aan de Supplianten goedgunſtiglyk hadden geaccordeert en geoctroyeert, om nog voor den tyd van vyftien agter een volgende Jaaren, de Werken, die ten dienſte van het Toneel reets waren gedrukt, en van tyd tot tyd nog verder in het licht gebragt, en ten Tooneele gevoert zouden mogen werden, alleen te mogen drukken, doen drukken, uitgeeven en verkopen, dat de voorſz. prolongatie van 't gemelde Octroy of Privilegie vervat op den 6 December van deezen Jaare 1757. ſtond te expireeren; en dewyl zy Supplianten ten meeſte dienſte van de Schouwburg, (waar van hunne reſpective Godshuyzen onder andere meede moeten werden gefuſtenteert, de voornoemde Werken, zo van Treurſpellen, Blyſpellen, Klugten, als anders, die reets gedrukt, en ten Toneele gevoert zyn, of in het toekoomende gedrukt, en ren Toneele gevoert zouden moogen werden, gaarne alleen, gelyk voorheenen, zouden blyven drukken, doen drukken, uitgeeven en verkopen, ten einde dezelve Werken, door het nadrukken van anderen, haar luiſter, zoo in taale als ſpelkonſt, niet mogten komen te verliezen, en dewyle haar Supplianten zulks na de expiratie van de voornoemde prolongatie van 't voorſz. Octroy, niet gepermitteert was; zoo keerden de Supplianten haar tot Ons, reverentelyk verzoekende; dat Wy aan de Supplianten, in haar voorſz. qualiteyt, geliefden te verleenen prolongatie van het voorſz. Octroy, om de voorſz. Werken, zoo van Treurſpellen, Blyſpellen, Kluchten, als anders, reets gemaakt, en ten Toneele gevoert, of als nog in het ligt te brengen, en ten Toneele te voeren, nog voor den tyd van Vyftien eerſtkomende en agter een volgende Jaaren, alleen te mogen drukken, en verkoopen, ofte doen drukken, en verkopen, met verbod aan alle anderen op zeekere hooge Pœne by Ons daar tegens te ſtatueeren, daarvan te verleenen Octroy in forma; ZO is 't dat Wy de Zaake ende 't voorſz. verzoek overgemerkt hebbende, ende ge-

negen wezende, ter breede van de Supplianten, uit Onze regte weetenſchap, Souveraine magt en authoriteit, dezelve Supplianten geconſenteert, geaccordeerd en geoctroyeert hebben, conſenteeren, accorderen ende Octroyeren haar by deeze, dat zy, geduurende den tyd van nog Vyftien eerſt achter een volgende Jaaren, de voorſz: Werken, indiervoegen, als zulks by de Supplianten is verzogt, en hier vooren uitgedrukt ſtaat, binnen den voorſz. Onzen Landen alleen zullen mogen drukken, doen drukken, uitgeeven ende verkopen, verbiedende daaromme alle en een iegelyk de voorſz. Werken, in 't geheel ofte ten deele te drukken, na te drukken, te doen nadrukken, te verhandelen, ofte verkopen, ofte elders nagedrukt, binnen den zelven Onzen Lande te brengen, uit te geven ofte verhandelen en verkopen, op de verbeurte van alle de nagedrukte, ingebragte, verhandelde of verkogte Exemplaren, ende een boete van drie duizend guldens daar en boven, te verbeuren, te Appliceren een derde part voor den Officier, die de Calange doen zal, een derde part voor den Armen der plaatſen daar het Caſus voorvallen zal, ende het reſteerende derde part voor de Supplianten, en dit telkens zo meenigmaal als dezelve zullen worden agterhaalt, alles in dien verſtande, dat Wy de Supplianten met dezen Onzen Octroye alleen willende gratificeeren tot voorhoedinge van hunne ſchade door het nadrukken van de voorſz. Werken, daar door in genigen deele verſtaan den innehoude van dien te autoriſeren, ofte, te advouëren, en veel min, dezelve, onder onze protextie en beſcherminge, eenig meerder Credit, aanſien, of reputatie te geeven, nemaar de Supplianten in cas daarinne iets onbehoorlyks zoude influëren, alle het zelve tot hunnen laſte zullen gehouden wezen te verantwoorden, tot dien einde wel expreſſelyk begeerende, dat by aldien zy dezen onzen Octroye voor den zelve Werken zullen willen ſtellen, daar van geene geabbrevieerde of gecontraheerde mentie zullen mogen maken, nemaar gehouden weezen, het zelve Octroy in 't geheel, en zonder eenige omiſſie, daar voor te drukken, of te doen drukken, en dat zy gehouden zullen zyn, een Exemplaar van de voorſz. Werken, op Groot Papier, gebonden en wel geconditioneert, te brengen in de Bibliotheek van onze Univerſiteyt te Leyden, binnen den tyd van zes weeken, na dat zy Supplianten dezelve Werken zullen hebben beginnen uit te geeven, op een boete van zes hondert gulden, na expiratie der voorſz. zes Weeken, by de Supplianten te verbeuren ten behoeve van de Nederduitſe Armen van de plaats alwaar de Supplianten woonen, en voorts op pœne van met 'er daad verſteecken te zyn van het effect van deezen Octroye, dat ook de Supplianten, ſchoon by het ingaan van dit Octroy een Exemplaar gelevert hebbende aan de voorſz. Onſe Bibliotheek, by zoo verre zy geduurende den tyd van dit Octroy dezelve Werken zouden willen herdrukken met eenige Obſervatien, Noten, Vermeerderingen, Veranderingen, Correctien, of anders, hoe genaamt, of ook in een ander formaat, gehouden zullen zyn wederom een ander Exemplaar van dezelve Werken, geconditioneert als vooren te brengen in de voorſz. Bibliotheek, binnen denzelven tyd, en op de boeten en pœnaliteit, als vooren. En ten einde de Supplianten deezen onzen Conſente ende Octroye mogen genieten als naar be-

hoo-

hooren, laften wy allen en een iegelyken, dien het aangaan mag, dat zy de Supplirnten van den inhoude van dezen doen, laaten en gedoogen, ruftelyk, vredelyk en volkomentlyk genieten en gebruiken, cesfeerende alle belet ter contrarie. Gegeven in den Hage, onder onzen Grooten Zegele, hier aan doen hangen op den agtften November, in 't Jaar onzes Heeren en Zaligmakers duizend zeven-honderd-zeven-en-vyftig.

P. STYN.

Ter ordonnantie van de Staaten,

C. BOEY.

Lager ftond,

Aan de Supplianten zyn, nevens dit Octroy, ter hand geftelt by Extract Authenticq, haar Ed Gr. Mog. Refolutien van den 28. Juny 1715, en 30. April, 1728, ten einde om zig daar na te reguleeren.

De Regenten van het Wees- en Oude-Mannenhuis hebben, in hunne voorfz. qualiteit, het recht van deze Privilegie, alleen voor den tegenwoordigen Druk, DE CID, *Treurfpel*, vergund aan IZAAK DUIM.

In Amfteldam, den 2. February, 1758.

PER.

PERSONAADJEN.

DON FERDINAND, *eerſte koning van Kastiliën.*

DON DIEGO, *vader van Don Rodrigo.*

DON GOMES, *graaf van Gormas, vader van Chimene.*

DON RODRIGO, *zoon van Don Diego, en minnaar van Chimene.*

DON SANCHE, *een edelman, verliefd op Chimene.*

DON ARIAS, } *edellieden.*
DON ALONZO, }

CHIMENE, *dochter van den graaf van Gormas.*

ELVIRE, *vertrouwde van Chimene.*

Het TOONEEL *is te* SEVIELIËN.

DE CID,

TREURSPEL.

EERSTE BEDRYF.

EERSTE TOONEEL.

Het Tooneel verbeeld een der vertrekken in het huis des graafs.

DE GRAAF VAN GORMAS, ELVIRE.

ELVIRE.

Van hen wier jeugdig hart Chimene meest waardeert,
En wier verliefd gemoed myn voorſpraak ſterkst begeert,
Mynheer, moet ieders drift omtrent uw dochter wyken,
Voor die Don Sanche en Don Rodrigo ons doen blyken.
Intuſſchen toont uw kroost geen deernis met hun ſmart,
Veel minder voed haar gunst de neiging van hun hart:
Ik kan voor een' van hen de voorkeur niet ontdekken;
Zy wil geen hoop, zo 't ſchynt, hen geven of onttrekken.
Dus, zonder hen te ſtreng of gunſtig aan te zien,
Verwacht ze alleen wat keur ge in 't eind' haar zult gebiên.

DE GRAAF VAN GORMAS.

Myn dochter weet haar' pligt. Zy beiden zyn haar waardig:
Zy beiden, uit een' ſtam zo oud als edelaartig,
Vertoonen op 't gelaat, in 't bloeijendst hunner jeugd,
Een eedle, een grootſche zweem van hunner vadren deugd.
Rodrigo bovenal heeft niet één trek in 't wezen,
Waarin de man van moed niet klaarlyk is te lezen.
Ook heeft zyn ſtam een reeks van helden voortgebragt!

Zodat men zeggen mag, dat zyn beroemd geſlacht
Ontſtond en heerlyk bloeide in 't midden der lauwrieren.
Zyn' vaders dapperheid, aan 't hoofd der krygsbanieren
In 's konings dienst betoond, wees elk het gloriſpoor,
Was zonder wedergaê, ging voor een wonder door!
De tyd heeft op 't gelaat 's helds groote daên geſchreven.
Wy zien noch in den zwier dien krygsman bygebleven,
Het geen hy eertyds was. Licht dat, naar allen ſchyn,
Het geen de vader was, de zoon eerlang zal zyn.
In 't kort, vest' myn Chimene op dezen zoon haar zinnen,
Zy kan, ik ſtem daarin, dien jongen held beminnen.
Ga, toets haar; doch draag zorg, dat zy in dat geſprek
U wel haar hart, maar niet het myne uit u ontdekk'.
Gy kunt zodra ik keer my alles openbaren.
Thans moet ik naar den raad, die heden zal vergaêren.
De vorst verkiest deez' dag zyn' zoon een' voedſterheer,
Of liever hy ſchenkt my den rang dien ik begeer;
Want ik vertrouw met ernst, dat geen der hovelingen,
Na 't geen ik deed, met my naar dezen rang zal dingen (*a*).

TWEEDE TOONEEL.

CHIMENE, ELVIRE.

ELVIRE, *ter zyde.*

Wat aangenaam bericht voor hun verliefd gemoed!
't Schikt alles zich ter gunst van hunnen liefdegloed!

CHIMENE.

Elvire, welk een lot heb ik in 't eind' te wachten?
Wat

(*a*) *Want ik vertrouw met ernst, dat geen der hovelingen,*
Na 's geen ik deed, met my naar dezen rang zal dingen.

Men ziet duidelyk, dat in deze vaerzen de grond tot het volgende geſchil, tuſſchen Gormas en Don Diego, ligt opgeſloten; en dat men dus zeer kwalyk doet het ſtuk te doen beginnen met gemelde geſchil; het welk niet is voorbereid, wanneer men dit tooneel verwerpt. VOLTAIRE.

Wat zegt myn vader? Spreek, ontdek my zyn gedachten.

ELVIRE.

Verheug u... In één woord, (hy heeft my niet verblind,)
Hy acht Rodrigoos deugd, zo veel als gy die mint.

CHIMENE.

Dit heil is al te groot; het gaat myn hoop te boven!
Ik vrees 't gevolg daarvan. Ach! kan ik u geloven?

ELVIRE.

Noch meer! uw vader keurt Rodrigoos liefde goed,
En duld dat gy voor hem dezelfde hartstogt voed.
Nu oordeel zelf, mevrouw, of ge u behoort te kwellen.
Uw' minnaars vader, die hier 't huwlyk voor zal ſtellen,
Na 't ſcheiden van den raad, word alles toegeſtaan;
En gy zult uw begeerte in alles zien voldaan.

CHIMENE.

Een aklig voorgevoel van onvermydbre plagen
Beneemt myn ziel de vreugd, en maakt haar gantsch verſla-
Ons lot verkeert gezwind, zelfs in één oogenblik; (gen.
En in dit groot geluk voed ik een' grooten ſchrik.

ELVIRE.

Haast zult ge u van uw' angst gelukkig zien genezen.

CHIMENE. (wezen.

Gaan wy. Ik volg myn' pligt, wat ook myn lot moog'

DERDE TOONEEL.

Het Tooneel verbeeld een plaats voor het paleis.

DE GRAAF VAN GORMAS, DON DIEGO.

DE GRAAF VAN GORMAS. (end'

Gy ziet uw' wensch voldaan (*b*), de vorst ſchenkt u in 't Een'

(*b*) *Gy ziet uw' wensch voldaan*, enz. De onbeleefdheid en ſnorkery van den graaf zyn in waarheid ongeoorloofd, en onlydelyk; doch men bedenke dat hy 'er voor geſtraft word.

Een' rang my toegelegd, door ieder die my kent.
Beſtier, als voedſterheer, den erfprins door uw wenken?

DON DIEGO.

De koning, dien 't behaagt aan my die eer te ſchenken,
Toont zyn rechtvaardigheid, en 't blykt genoeg dat hy
Genoten diensten kent, en loont naar hun waardy.

DE GRAAF VAN GORMAS.

Een vorst, hoe grootsch zyn rang ons in 't gezigt moog' ſtralen,
Kan, zynde een mensch als wy, als andre menſchen dwalen.
Dit blykt aan 's konings keur; waaruit elk ſtaatsman ziet,
Hoe licht een vorst vergeet wat diensten hy geniet.

DON DIEGO.

Men zwyg' van 's konings keur. Ik wil u niet verſtooren.
Licht ben ik meer uit gunst, dan om myn' dienst verkoren.
De koning had misſchien een beter keur gedaan,
Zo hy u, naar uw' wensch, myn ampt had toegeſtaan;
Doch 't ſchynt hy vind my meer dan u naar zyn genoegen.
't Behage u by die eer eene andere eer te voegen:
Verbind uw huis aan 't myn', door een' gewyden band.
Rodrigo mint Chimene; en zulk een dierbaar pand
Is 't voorwerp dat alleen zyn hart ooit kon behagen.
Gun dat ik u aan hem ten ſchoonzoon op moog' dragen.

DE GRAAF VAN GORMAS.

Rodrigo denk' voortaan op luisterryker echt.

De

Hedendaags, wanneer dit ſtuk word vertoond, matigt men zich op onze Tooneelen de vryheid aan, om het zelve met dit tooneel te beginnen. Men heeft ongelyk; want kan men in den twist tusſchen den Graaf en Don Diego deel nemen, indien men van de onderlinge liefde hunner kinderen onbewust is? De hoon dien de graaf Don Diego aandoet, behoort tot het geen men *coup de théatre* noemt: doch valt voor in een tydſtip, dat ieder hoopt het huweliyk van Rodrigo en Chimene tusſchen de twee vaders beſtemd te zien. Het ſtuk dusdanig te beginnen, is den *Cid* niet vertoonen: het is deszelfs dichter oneer aan doen. Zulke gewigtige veranderingen en bekortingen behoorden hen die een Tooneel beſtieren niet vry te ſtaan. VOLTAIRE.

De aanzienelyke post, u heden toegelegd,
Moet in zyn moedig hart meer glorizucht ontſteken.
Uw rang verpligt uw' zoon van grootſcher echt te ſpreken.
Gy, oeffen uw gezag: beſtier 's ryks erfgenaam,
En maak hem tot beſtier van land en volk bekwaam;
Leer hem hoe hy een volk kan doen gehoorzaam wezen,
Hoe hy de goeden wint, de boozen kan doen vreezen,
En hoe hy leven moet gelyk 't een' veldheer past.
Leer hem hoe hy zich best gewenne aan oorlogslast,
Hoe hy in 't veld van Mars het all' voorby moet rennen;
Doe hem den zadel zich, zelfs nachten lang, gewennen;
Leer hem te rusten in het harnas, en den val
Bewerken van een' muur, of ſterkgevesten wal.
Leer hem op welk een wyze, in zware legertogten,
Door 's veldheers deugd alleen de zege word bevochten.
Uw vóórbeeld leere hem. Bedenk het is uw pligt,
Dat gy 't geen gy hem leert moet dóen voor zyn gezigt.

DON DIEGO.

Zo hy zyn' pligt als held moet leeren door bedryven,
Men doe myn' levensloop alleen voor hem beſchryven.
Dan zal hy daden zien, in weêrwil van den nyd,
En leeren hoe een volk verneêrd word door den ſtryd,
Hoe 't heir dient aangevoerd, een ſtad word ingenomen,
En hoe de ware roem door daden word bekomen.

DE GRAAF VAN GORMAS.

Een daaglyks voorbeeld maakt de jeugd veel eerder kloek.
Een erfprins leert ſlechts half zyn pligten uit een boek.
Doch wat hebt gy verricht, dat niet is te evenaren?
Ik deed in éénen dag zo veel gy deed in jaren.
Waart ge eertyds dapper, ik ben 't heden; en dees hand
Is nu, in 't heetst des ſtryds, de grootſte ſteun van 't land.
Voor myn ontbloot geweer verlaat de Moor zyn vanen;
Zyn ſiddring voor myn' naam behoud de Kaſtiljanen.
Haast boogt gy, weerde ik 't niet, voor eene uítheemſche wet,
Ja zaagt uw' vyands voet u op den hals gezet.
Elk jaar, elk dag, elk uur zal deze kruin verſieren

Met zege op zege, en met lauwrieren op lauwrieren.
Dus kon uw voedſterling, op eenen eedlen voet,
Zich baden aan myn zyde in 's vyands ſtroomend bloed;
En, ſchoon we uw leſſen meer dan dezen arm zien eeren,
Hy zou uit myn bedryf de kunst des oorlogs leeren.

DON DIEGO.

Gy zegt my 't geen ik weet: ik heb, in vroeger tyd,
U, onder myn bevel, zien yvren in den ſtryd.
En nu ik naar het graf my ſpoed met ſterke ſchreden,
Zie ik zo groot een' held met vreugd myn plaats bekleeden.
In 't kort, mynheer, ik zie, met een' vernoegden geest,
Dat gy nu zyt, het geen ik eertyds ben geweest.
Dus zyn we elkaêr gelyk: en echter maakt de koning,
Een zigtbaar onderſcheid in onze dienstbetooning.

DE GRAAF VAN GORMAS.

Men heeft u in een ampt dat ik verdien gevest'.

DON DIEGO.

Hy wien men 't waardig acht verdient een eerampt best.

DE GRAAF VAN GORMAS.

Men moest het hem die best daartoe geſchikt is ſchenken.

DON DIEGO.

Wie 't zocht en 't niet verkreeg, wat mag men daarvan den-
(ken?

DE GRAAF VAN GORMAS.

Gy kreegt, volleerd aan 't hof, uw ampt alleen door list.

DON DIEGO.

Myn groot bedryf alleen heeft u dat ampt betwist.

DE GRAAF VAN GORMAS.

De zaak op 't best beſchouwd, de vorst vereerde uw jaren.

DON DIEGO.

Dan wil hy 't loon de vrucht myns moeds doen evenaren.

DE GRAAF VAN GORMAS.

Zo hy beloonen wil, behoort uw ampt aan my.

DON DIEGO.

Wie 't zocht en 't niet verkreeg verdiende 't niet.

DE GRAAF VAN GORMAS.

Hoe! wy

Het

Het niet verdienen?

DON DIEGO.

Neen.

DE GRAAF VAN GORMAS.

't Zal uw verachtlyk ſpreken,
Vermetel gryzaart! aan geen ſchandlyk loon ontbreken (*c*).

Hy ſlaat Don Diego in het aangezigt.

DON DIEGO, *den degen trekkende.*

Vaar voort, ſtort na dien hoon op 't oogenblik myn bloed.
Dit is voor 't eerst dat ooit myn ſtam zich ſchamen moet!

DE GRAAF VAN GORMAS.

Hoe! waant gy, afgeleefd, my door de borst te ſteken?

DON DIEGO.

Myn zwakheid laat myn' arm niet toe myn' hoon te wreken!

DE GRAAF VAN GORMAS.

Uw kling is in myn magt; maar 't ſtrekte u tot eene eer,
Zo ik myn handen ſloeg aan uw veracht geweer.
Ga heen, laat nu de prins, ten ſpyt der afgunst, lezen,
Uw' grootſchen levensloop, en hoe gy zyt te vreezen.
De welverdiende ſtraf voor rede zo vol ſmaad,
Verſtrekk' zo nut een boek een ongemeen ſieraad.

VIER.

(*c*) *Vermetel gryzaart!* enz. Men zou in onze dagen geen helden in treurſpellen ten Tooneele voeren, die elkander met oorvygen bejegenden. De tooneelſpelers zelven zyn met de toebrenging van boven gemelden ſlag zeer verlegen; hy die denzelven moet afwachten, ontfangt dien op zyn hand, die ſchielyk voor het gezigt word gebragt, wanneer de ſlagenuitdeeler de zyne opheft, om toe te ſlaan. Diergelyke voorvallen worden heden zelfs niet in blyſpellen geduld, en buiten den *Cid* is 'er in geen treurſpel voorbeeld van. Het is misſchien om deze reden dat de *Cid* een half treur- en blyſpel wierd genaamd. Alle de ſtukken van *Scudéri* en *Boisrobert* waren zodanig. In Vrankryk was men lang van gevoelen geweest, dat een treurſtuk zonder een inmengſel van zeer gemeenzaame onderhandelingen onverdragelyk zoude zyn. VOLTAIRE.

VIERDE TOONEEL.

DON DIEGO, *alleen.*

Vernieler onzer kracht, ô sterke loop der jaren,
Moet gy tot zo veel smaads zo lang myn leven sparen!
Ach! wierd myn kruin dan grys in sellen slag by slag,
Opdat haar eerkrans zou verwelken op één' dag!
Myn arm, dien 't volk alom gelyk een wonder eerde,
Myn arm, die meer dan éens myn vaderland verweerde,
En menigmaal myn' vorst behield in 't ryksgebied,
Verraad me in myn geschil, en straft myn' hooner niet!
Wreed denkbeeld van al de eer voordezen my beschoren!...
ô Roem, zo lang vergaêrd, op éénen stond verloren!
ô Ampt, waarom myn rust zo wreed word aangerand!
ó Gy, verheven klip waarop myn glori strand!
Moest gy den trotsen graaf zo sterk in de oogen stralen?
Moet zyn baldadige arm myn' roem zo laag doen dalen?
Moet ik, die krachtloos ben tot handling van 't geweer,
Dan sterven zonder wraak, of leven zonder eer?
ó Graaf! bestier voortaan den prins naar uw genoegen.
Een' staatsman zonder eer zou zulk een ampt niet voegen;
Gy maakt my dezen rang, door hoon, geteeld uit spyt,
Ondanks myn' konings keur, onwaardig voor altyd.
En gy, waarmeê myn arm in zo veel legertogten,
Zo roemryk voor myn land, de zege heeft bevochten,
Nu, in myn' ouderdom, een nutteloos sieraad,
ô Kling, weleer geducht, doch die in zo veel smaad
Myn zyde hebt bekleed, maar geenszins my gewroken,
Verlaat den arm wien 't heeft aan kracht ter wraak ontbro-
Ik ben u niet meer waard'; ga over in een hand (ken!
Bekwamer tot de straf voor myn geleden schand' (*d*).

VYF-

(*d*) De vier volgende Fransche vaerzen:

Si Rodrigue eſt mon fils, il faut que l'amour cède,
Et qu'une ardeur plus haute à ſes flammes ſuccède,

Mon

VYFDE TOONEEL.

DON DIEGO, DON RODRIGO.

DON DIEGO.

Rodrigo, hebt gy moed?

DON RODRIGO.

Myn vader, welk een vragen!...
Misschien zou buiten u zich elk daarvan beklagen.

DON DIEGO.

Doorluchte grimmigheid, zo troostryk voor myn smart!
Ik ken myn' waarden zoon aan zulk een edel hart.
Die snelle toorn', gereed de wraak zich te onderwinden,
Doet in Rodrigo my een' jongen Diego vinden.
Kom, zoon, een' vader waard' die nooit in 't veld bezweek!
't Is billyk dat uw arm my, hoogst beleedigd, wreek'.

DON RODRIGO.

Waarvan?

DON DIEGO.

Van de ergste smaad! Zy heeft ons ovrig leven,
(Zo wel het uwe als 't myne,) een schandvlek aangevreven.
Men sloeg me in 't aangezigt! De hooner had met bloed
Op 't eigenste oogenblik zyn laffe daad geboet;
Maar kwynende ouderdom heeft myne kracht vermindert,
En 't grootsch volvoeren van myn grootsch besluit verhindert.
Aanvaard dees kling, te zwaar voor deze zwakke hand;
Ga heen, neem wraak, myn zoon! voor myne en uwe schand'.

Ga,

Mon honneur est le sien, & le mortel affront,
Qui tombe sur mon chef, rejaillit sur son front.

worden, als overtollig, verworpen. VOLTAIRE.

NB. Om dezelfde reden worden de vier laatste vaerzen van het derde tooneel door de Franschen weggelaten; 't is daarom dat wy dezelven 'er niet hebben by vertaald. DE VERTALER.

Ga, ſtraf een' trotſen geest voor zyn wangunstig woeden.
Myn' hooners bloed alleen kan mynen hoon vergoeden.
Verwin, of ſterf als held. Doch ſtel den ſtryd niet licht:
Ik waag u aan een' man die wondren heeft verricht.
Hy deed, zelfs voor myn oog, langs heuvelen van lyken,
Wier bloed zyn harnas verfde, een leger helden wyken.

DON RODRIGO.

Wie is hy? 't Ovrige is ſlechts tyd verſpillen.

DON DIEGO.

Hy
Dien ik, vervuld van ſpyt, u geef tot weêrparty,
En die zich goed ſoldaat en legerhoofd metéêne
Betoonde, is...

DON RODRIGO.

Ach! voleind'.

DON DIEGO.

De vader van Chimene.

DON RODRIGO.

De vader...

DON DIEGO.

Zwyg. Ik weet dat liefde uw hart gebied...
Wie eerloos leven kan, verdient het leven niet.
Wanneer een vrind ons hoont, dan is de hoon te ſterker.
In 't kort, gy weet myn ſmaad; wees nu de wraakbewerker.
Ik zeg u verder niets. Gedenk uw leed en 't myn'.
Betoon door heldenmoed u waard' myn zoon te zyn.
Ik, door myn' hoon gegrieft meer dan ik uit kan ſpreken,
Beween myn ongeluk. Gy, vlieg, om ons te wreken.

ZESDE TOONEEL.

DON RODRIGO, *alleen* (e).

Op 't felst getroffen in myn hart
Door onvoorziene en doodſche ſmart,

Be-

(e) Ten tyde van *Corneille* waren de kortregelige vaerzen, in den ſtrant van lierzangen, in de treurſtukken gebruiklyk; men vind die ook

Begeeft de kracht myn tong; en myne ziel, verſlagen
Door 't onweêrſtaanbaar ſtreng geweld
Der drift waaraan ze is bloot geſteld,
Lyd zuchtende al de pyn der doodelykſte plagen.
ô Rechter tot uw ſmart gewettigd tot de wraak!
Ga, offer aan uwe eer nu al uw zielvermaak.
Wat wreede toeſtand! Dat uw gunst my hulp verleene,
ô Hemel! zie den angst die dit gemoed bewoont;
Ik zie myn' vader fel gehoond,
En, ach! de hooner is de vader van Chimene.

ô Wreede ſtryd van liefde en eer!
Hou op, verſcheur myn hart niet meer.
Ik derf Chimene, en moet myn' gryzen vadet wreken!
Ach! de een verbied myn' arm den ſtryd,
En de andre ontvonkt met recht myn ſpyt.
Afgryſelyke keur, die naauw' is uit te ſpreken!...
Rodrigo, ſta aan de eer 't geliefde voorwerp af,
Of leef beroofd van eer, tot dat gy daalt in 't graf!
ô Hemel! dat uw gunst myn liefde en eer verééne.
Myn wee is eindeloos, als minnaar en als zoon!
Is 't best dat ik de ſmaad verſchoon',
Of ſtraffe... ô Droefheid! wien? den vader van Chimene!

ô Va-

ook in zyne *Medea*. Eindelyk zyn zy van het Tooneel gebannen. Men oordeelde dat de perſonaadjen in vaerzen van een bepaalde voetmaat ſprekende, nooit van die voetmaat behoorden af te gaan. Immers wanneer men een ſtuk in onrym ſchreef, zou het belachlyk zyn de perſonaadjen nu en dan in rym te doen praten. Eéns in onrym begonnen hebbende, was men van gedachten dat men in onrym diende te eindigen. De maat ééns bepaald zynde, dient de perſonaadje alomme by die bepaling te blyven. Een lierzang in een tooneelſtuk, is dikwyls oorzaak dat men meer om den poëet, dan om de ſprekende tooneelperſonaadje denkt. Ondanks dit alles, zyn de bovenſtaande vaerzen van *Corneille* zeer fraai, en worden altyd met vermaak gelezen, en gehoord. VOLTAIRE.

ô Vader, minnares en rang!...
Lofwaard', maar pynlyk zelfbedwang!...
Al myn vermaak heeft uit, of ik moet eerloos leven!
Van 't eerſte ontbloot, verveelt my de aard';
En 't laatſte maakt my 't licht onwaard'.
ô Waarde en te gelyk barbaarſche hoop! gegeven
Tot vreugd en ſmart der ziel die mynen toeſtand voelt,
Die zulk een liefde voed, en zulk een wraak bedoelt;
Weleer myn grootſte vreugd, nu de oorzaak dat ik weene!
Wierd gy myn deel, om nu te zwichten voor de wraak?
En opdat ik één uw vermaak
Zou boeten met meer ſmart, by 't misſen van Chimene?

't Is best vol moeds ter dood te gaan.
Zy zal my van myn ſmart ontſlaan.
'k Blyf jegens myn meestres en vader dus rechtvaardig.
Zyn wreker wekt haar gramſchap op,
En zo ik zynen hoon verkrop,
Ik boet dit met de dood; 'k waar' toch Chimene onwaardig.
Rodrigo, acht haar hoog! word nooit haar ongetrouw,
Naardien haar pyn uw hart op 't wreedst verſcheuren zou.
't Is me alles doodelyk! 't wil alles dat ik weene!
Geen middel dan de dood voleind' myn' tegenſpoed!
Welaan dan, nu men ſterven moet,
Men ſterv', maar worde nooit een hooner van Chimene.

Ik wraakloos ſterven! Ik zo groot
Een ſmaad vergeten, en een dood
Verkiezen die van roem my eeuwig zou verſteken!
Ik dulden dat het nageſlacht
Zou zeggen: „ Hy heeft nooit getracht
„ De glori van zyn' ſtam, op 't hoogst bevlekt, te wreken!"
Ik afzien van de wraak om mynen liefdegloed,
Dien myn gefolterd hart toch eindlyk ſmooren moet!
Neen, dat myn ziel die drift niet meer gehoor verleene.
Zy baart my ſlechts verdriet. Ik gryp dan naar 't geweer:

Ee-

Bewaren wy voor 't minst onze eer,
Nu ik voor eeuwig toch moet afzien van Chimene!

Dat liefde in 't eind' voor wraakzucht zwicht'.
Ik ben myn' vader meer verpligt
Dan myn meestres. En 't zy ik sterf door Gormas degen,
Of 't zy verdriet my storte in 't graf;
Ik sta myn bloed zo zuiver af,
ô Hemel! als ik 't heb van uwe gunst verkregen.
Myn hart verwyt myn hand haar traagheid tot de wraak;
't Is tyd dat ik de boei, die haar beteugelt, slaak'.
Ik bloos van schaamte, en brand van fellen toorn' metéene,
Omdat myn min zo lang myn glori heeft weêrstaan.
Myn vader is gehoond! Welaan,
Ontzien we in onze wraak geen' vader van Chimene!

Einde van het eerste bedryf.

TWEEDE BEDRYF.

EERSTE TOONEEL.

Het Tooneel verbeeld een plaats voor het paleis.

DE GRAAF VAN GORMAS, DON ARIAS.

DE GRAAF VAN GORMAS.

Ja, ik beken, de daad was geenszins myner waardig:
Myn bloed was al te heet, myn arm was al te vaardig.
Doch wat ik zeggen moog', de zaak is nu geschied.

DON ARIAS.

Uw groote fierheid zwicht' voor hem die 't ryk gebied.
De vorst, wiens hart, zo 't scheen, van gramschap heimlyk brandde,
Deelt meerder dan gy denkt in uwen vyands schande.
Hy, om uw stout bestaan verbolgen, zal gewis
U ondervinden doen dat hy uw koning is.
Ik waar' veel min beducht, zo iets u slechts verschoonde!
De grootheid van den hoon, de rang van dien gy hoonde,
Vereischen grooter boete, indien de koning 't wil,
Dan die gebruiklyk is in een gemeen geschil.

DE GRAAF VAN GORMAS.

Men doe my met myn hoofd myn stoutheid dan betalen.

DON ARIAS.

Toon meer gehoorzaamheid, min drift die u doet dwalen.
De vorst, die u bemint, eischt dat gy u verneêrt.
Voorkom zyn grimmigheid, en doe 't geen hy begeert,
Hy heeft gezegt: „Ik wil 't!" Zult ge u weêrspannig toonen?

DE GRAAF VAN GORMAS.

Men kan dit in een' man als ik ben licht verschoonen,
Wanneer gehoorzaamheid hem in zyn eer verkort.
Doch hoe misdadig ik door tegenstreving word',
De diensten die de staat geniet van dezen degen,

Zyn

Zyn magtig om myn ſchuld volkomen op te wegen.

DON ARIAS.

Wat iemant ook beſtond, of immer moog' beſtaan,
Een vorst is niets verpligt aan zynen onderdaan.
Gy voed omtrent uzelv' te gunstige gedachten;
Uw' vorst ten dienst te ſtaan, is ſlechts uw' pligt betrachten.
Mynheer, gy voed een hoop die u bedriegen zal.

DE GRAAF VAN GORMAS.

Ik ſla hier aan geloof; maar niet dan in myn' val.

DON ARIAS.

Gy moet voor 't minst de wraak eens grammen konings (vreezen.

DE GRAAF VAN GORMAS.

Eén dag kan nooit een' man als ik ben doodlyk wezen.
Dat 's konings ſtrenge wraak zich waapne tegen my;
Myn val is ook de val van zyne heerſchappy.

DON ARIAS.

Gy vreest hem niet wiens wenk uw' hoogmoed kan verneê- (ren!

DE GRAAF VAN GORMAS.

Hem die hier zonder my niet lang meer zou regeeren!
Zyn lot hangt af van 't myn' : na 't vallen van myn hoofd,
Wierd zekerlyk het zyne in 't kort van kroon beroofd.

DON ARIAS.

Laat reden op uw' geest wat meer gezag bekomen.
Ach! neem een goed beſluit.

DE GRAAF VAN GORMAS.

Ik heb zulks reeds genomen.

DON ARIAS.

Wat zal ik aan den vorst berichten?

DE GRAAF VAN GORMAS.

Dat een man
Als ik ben, nooit zichzelv' onteeren zal, of kan.

DON ARIAS.

Voor 't laatst, bedenk, een vorst duld nimmer tegenſtreven.

DE GRAAF VAN GORMAS.

Gy kunt uw' heer bericht van uw gezantſchap geven.
Gy weet nu myn beſluit. Men ſpreek' daarvan niet meer.

DON

DON ARIAS.

Dewyl ik op uw' geest niets winnen kan, mynheer,
Vaarwel! Blyf even trots, beſchouw u als een wonder:
Maar uw gelauwerd hoofd vreeze echter noch den donder.

DE GRAAF VAN GORMAS.

Ik wacht dien zonder vrees.

DON ARIAS.

Maar geenszins zonder ſchaê.

DE GRAAF VAN GORMAS.

Myn vyand zy voldaan, als ik daardoor verga.
(*Don Arias vertrekt.*)
Zo groot een dreigement kan Gormas niet doen zwichten.
Hy zal in 't grootst gevaar de grootſte daên verrichten;
En nimmer zal een dood, hoe dreigende, of hoe wreed!
Hem ſtuiten in 't ontwerp voor zynen roem geſmeed.

TWEEDE TOONEEL.

DE GRAAF VAN GORMAS, DON RODRIGO.

DON RODRIGO.

Heer graaf, één woord.

DE GRAAF VAN GORMAS.

Spreek op.

DON RODRIGO.

Laat me in geen' twyfel ſteken.
Kent gy Don Diego?

DE GRAAF VAN GORMAS.

Ja.

DON RODRIGO, *hem ter zyde trekkende.*

Laat ons wat zagter ſpreken.
U is dan ook bekend, dat deze gryze held
De roem was van zyn' tyd? Wierd zulks u nooit gemeld?

DE GRAAF VAN GORMAS.

't Kon zyn.

DON

DON RODRIGO, *toornig.*

't Kon zyn!... Die drift die my u doet genaken,
Dat vuur, dat levend' vuur dat ge in myn oog ziet blaken,
Ontfing ik van dien held. Dit doe ik u verſtaan.

DE GRAAF VAN GORMAS.

Wat gaat me uw afkomst, u en uwe driften aan?

DON RODRIGO.

Vier treden ſlechts van hier: ik zal het u verklaren.

DE GRAAF VAN GORMAS.

Vermeetle jongeling!

DON RODRIGO.

Gy moet u wat bedaren.
'k Ben jong, 't is waar; doch 't hart waarin de deugd gebied,
Verwacht de dapperheid juist van de jaren niet.

DE GRAAF VAN GORMAS.

Gy ſpreekt een ſtoute taal. Wie deed u zo verr' komen?
U, wiens geweer noch nooit één druppel bloeds deed ſtroo-(men?

DON RODRIGO.

't Is waar, 'k heb door 't geweer noch nooit myn recht bepleit;
Doch een als ik wacht ſlechts daartoe gelegenheid,
En hoopt by de eerſte, in 't minst niet wachtende op de twee-(de,
Een meeſterſtuk te doen.

DE GRAAF VAN GORMAS.

Tracht liever naar de vrede.
Gy kent my!

DON RODRIGO.

Dit is waar: ſchier elk, behalven ik,
Zou, enkel op uw' naam, u ſtraks ontgaan, uit ſchrik.
De lauwerkrans door 't lot zo gunstig u gegeven,
Voorſpelt my geen' triomf, maar wel verlies van 't leven.
Ik tart een' man wiens arm zyn' vyand ſteeds verſloeg;
Maar 'k heb zelfs kracht te veel, want ik heb moeds genoeg.
Een' die zyn' vader wreekt is 't grootst gevaar beminlyk.
Uw arm, die ſteeds verwon, is juist niet onverwinlyk.

DE GRAAF VAN GORMAS.

Dat groot, dat edel hart waaruit die drift ontſtaat,

Beſpeurde ik, dag aan dag, met vreugd op uw gelaat.
Ik waande in u den roem myns vaderlands te ontdekken,
En wilde u met Chimene een huwlyk doen voltrekken.
Ik ken uw liefde, en zie met ongemeen vermaak,
Dat gy haar wyken doet voor een gerechte wraak;
Dat ze u den pligt van zoon niet flaauwer doet betrachten,
En dat uw hooge deugd my u met recht deed achten;
Ja dat ik, die een' held tot zoon zocht, dag aan dag,
In 't eind' myn keur in u pryswaardig vinden mag:
Maar ik, hoe ſterk verhit door zucht tot bloedig ſtryden,
Ik voel voor u in 't hart een edel medelyden.
Ik prys uw fier beſluit, ik acht uw heldendeugd,
Ik doe uw grootheid recht; maar ik beklaag uw jeugd.
Bedoel geen meesterſtuk dat u te fel kan treffen.
Gy moet my van een' ſtryd my al te onwaard' ontheffen.
Wat roem behaal ik toch indien ik triomfeer?
Door ſtryd met lyfsgevaar verdient een krygsman eer.
Uw dood doet my geen' roem eens meesterſtuks verwerven;
Al 't loon zou zyn, berouw dat ik u had doen ſterven.

DON RODRIGO.

Die ſchampre deernis volgt uw' trotſen overmoed.
Die de eer my rooft ontziet zich 't ſtorten van myn bloed!

DE GRAAF VAN GORMAS.

Vertrek.

DON RODRIGO.

Kom, laten we ons dan ſtil van hier begeven.

DE GRAAF VAN GORMAS.

Zyt gy uw leven moê?

DON RODRIGO.

Gy, vreest gy voor uw leven?

DE GRAAF VAN GORMAS.

Welaan! Gy doet uw' pligt. 't Is een ontaarte zoon,
Die wraakloos leven kan na zynen vaders hoon.

DER-

DERDE TOONEEL.

Het Tooneel verbeeld een troonzaal.

DON FERDINAND, DON ARIAS, DON SANCHE, DON ALONZO.

DON FERDINAND.

De graaf is dan zo trots, en ſchynt my niet te vreezen!
Hy waant dan noch dat ik hem zal genadig wezen?

DON ARIAS.

Ik zocht hem, op uw' last, te brengen tot zyn' pligt;
Maar, vorst, ik heb een lang, doch vruchtloos werk verricht.

DON FERDINAND.

Zal dan een onderdaan, zo ſchaamtloos als vermetel,
Zyn' vorst, voor elks gezigt, trotſeren op den zetel!
Hy hoont Don Diego, geeft myn goedheid geen gehoor,
En midden in myn hof ſchryft hy my wetten voor!
Hy moge een goed ſoldaat, een dapper veldheer wezen,
Ik zal dien fieren geest myn hoog gezag doen vreezen:
Waar' hy de krygsdeugd zelf, of Mars in 't bloedig ſtaan,
Hy leere wat het zy myn' wil te wederſtaan.
Ik weet op welk een wyz' men trotſen moet betoomen.
Ik had omtrent den graaf geen ſtreng beſluit genomen;
Doch heeft toegevendheid by hem zo weinig klem,
Alonzo, ga terſtond, verzeker u van hem.

Don Alonzo vertrekt.

DON SANCHE.

Licht zal een weinig tyds hem tot zichzelv' doen keeren:
't Zyn nu zyn driften noch die zynen geest regeeren;
En, vorst! een man als hy, groothartig, vol van moed,
Is nooit toegevelyk zo lang zyn gramſchap woed.
Hy ziet zyn misgreep; maar een hart zo hoog verheven,
Word tot bekentenis bezwaarlyk aangedreven.

DON FERDINAND.

(f) Zwyg, Sanche; en weet dat ik den geen die voor heri
Hoogst ſchuldig houden zal aan ongehoorzaamheid. (pleit,

DON SANCHE.

Ik zwicht, en zwyg, myn vorst! Maar zoud ge my vergun-
Eén woord ſlechts voor den graaf... (nen,

DON FERDINAND.

Wat zoud gy zeggen kunnen?

DON SANCHE.

Dat een groothartig man zich nooit zo verr' verlaagt,
Dat hy zyn ſchuld bekent, en laf vergifnis vraagt;
Het denkbeeld zelfs daarvan maakt Gormas onverduldig,
En maakt alleen zyn' geest aan tegenſtreving ſchuldig.
Hy, door te ſtreng een' pligt in dit geval gekweld,
Zou meer gehoorzaam zyn, waar' hy wat minder held.
Beveel dat hy, gewoon aan ſtryd en oorlogsplagen,
Ter ſtraf van zyn vergryp, een tweegevecht zal wagen:
Hy zal gehoorzaam zyn, en wachten met geduld
Wat arm zich waapnen zal tot ſtraf van zyne ſchuld.

DON FERDINAND.

Wat voorſtel!... Maar uw jeugd doet my myn' toorn be-
Ik acht de drift en moed in jonge hovelingen; (dwingen.
Maar my voegt, als een' vorst, een meer bedaard gemoed,
Voorzigtigheid en zorg voor myner volken bloed.
Myn zorg bewaakt myn volk, gelyk het hoofd de leden
Met tedre zorg bewaakt. Uw ingebragte reden
Kan nooit de myne zyn: gy ſpreekt als een ſoldaat,
't Voegt my te handelen als vader van den ſtaat.

En

(f) *Zwyg, Sanche*; enz. Dit tooneel is in dit bedryf zo overtollig, als de rol der Infante in het gantſche ſtuk (*). Behalve dit, word de koning merkelyk daarin verlaagd: hy beveelt, en word niet gehoorzaamd. Na dat hy eens gezegd had *Zwyg*, behoorde hy niet te vragen: *Wat zoud gy zeggen kunnen?* Boven dit alles, draagt dit tooneel niets toe tot het groote oogmerk van 't ſtuk, en daaruit ontſtaat niets gewigtigs. VOLTAIRE.

(*) Zie wat dit caracter betreft ons Voorbericht.

En wat gy zeggen moogt, of wat de graaf moog' denken,
Gehoorzaamheid aan my kan nooit zyn' luister krenken.
Ikzelf acht my gehoond: hy kwetste roekloos de eer
Eens mans dien ik verkoor tot 's prinsen voedsterheer;
Door die baldadigheid die hy zo stout dorst toonen,
Zie ik myn keur gehoond, en dus myzelven hoonen.
Dat my, myn eer ter wraak, zyn onderwerping blyk'.
Maar zwygen wy hiervan (g). Men zegt men dreigt dit ryk;
Zo 't waar is 't geen ik hoor, dan vrees ik voor dees wallen.

DON ARIAS.

Hoe! zou de Moor op nieuw u dreigen aan te vallen?
Zich weder waapnen, vorst, tot stooring van 's lands rust?

DON FERDINAND.

Men zegt, men heeft zyn vloot gezien omtrent de kust,
En 't valt die kielen licht om binnen weinige uren,
Wanneer de vloed haar dient, te wezen voor dees muren.

DON ARIAS.

Na menig nederlaag, besloot de Moor niet meer
Zo groot een' ryksmonarch te ontrusten door 't geweer!

DON FERDINAND.

Gy dwaalt. Dat dapper volk beschouwt myn ryksvermogen,
In Andalouziën gevest', met nydige oogen.
Dit vruchtbaar land, hun magt ontweldigd in den stryd,
Ontvonkt, schier ieder uur, in 't hart een eedle spyt.
Ik vestte sints tien jaar, ten spyt der Mauritanen,

In

(g) Zoude het niet edeler, zoude het niet gevoeglyk zyn, wanneer de koning ten eerste begon van de nadring der Mooren te spreken, en by die gelegenheid betuigde hoe smartelyk het voor hem was, zich nu genoodzaakt te zien in den graaf den eenigen man te straffen, van wien hy de verlossing des ryks in die omstandigheden had te verwachten? Zoude het niet meer treffende zyn, wanneer in het midden dier verlegenheid des konings, en wel als hy te kennen geeft dat hy alles van den Graaf hoopte, de tyding kwam dat de Graaf gesneuveld was? Zoude hieruit zelfs niet eene andere schoonheid vloeijen; namelyk, zoude het geen Rodrigo voor den koning doet, niet een nieuwe reden van groote belooning zyn, dewyl hy iets verrichtte waartoe men niemant geschikt achtte dan den Graaf? VOLTAIRE.

In 't oud Seviliën den troon der Kastiljanen:
Hier ben ik hen naby; van hier kan ik gezwind
My wenden tegen hen, naar ik 't geraden vind.

DON ARIAS.

Gyzelf, gy toonde, ô vorst! de benden dier barbaren,
Dat ge een verwonnen land met glori kunt bewaren.
U voegt geen vrees.

DON FERDINAND.

Zeg eer, ons dient geen tydverlies.
De nood eischt dat men ſtraks een' weg ter uitkomst kiez'.
Te weinig vrees in nood kan niet dan ſchaadlyk wezen.
Een vyand, wien men ééns onze oorlogsmagt deed vreezen,
Kan ons, zelfs na zyn' val, zo hy van kans en tyd
Zich wel te dienen weet, licht ſchaden in den ſtryd.
Intuſſchen voegt ons niet om op een los vermoeden,
(Ik heb geen zekerheid,) de vrees in 't volk te voeden.
Een ingebeelde ſchrik voor 's vyands watermagt,
Beroert licht land en ſtad, by 't nadren van de nacht.
En daar de wacht langs ſtrand voor eerst my niets doet
Is 't voor deez' avond wel. (ſchroomen,

DON ALONZO, *ſchielyk uitkomende.*

De graaf is omgekomen,
ô Vorst! Don Diego is gewroken door zyn' zoon.

DON FERDINAND.

Ik heb die wraak gevreesd, by 't hooren van den hoon;
En heb met ernst getracht dit ongeval te weeren.

DON ALONZO.

Chimene zal van u, als koning, recht begeeren.
Zy weent, en volgt my, vorst! om voor uw' troon haar
DON FERDINAND. (ſmart...
Ik deel in al den druk van haar benepen hart.
Het geen de trotſe graaf Don Diego heeft doen lyden,
Verdient wel dat wy hem zo bloedig zien kastyden;
Hoe wélverdiend nochtans de ſtraf volgde op het kwaad,
Myn hart betreurt in hem myn' grootſten toeverlaat.
Na zo veel dienst van hem, tot eer myns ryks, genoten,

Het

Het denken aan zyn bloed in menig ſtryd vergoten
Voor my en myn belang, 't werkt alles op myn ziel.
En tot wat ſtout bedryf zyn hoogmoed ook verviel,
Ik voel dit oogenblik wat ik in hem moet derven,
En ben op 't hoogſt bedroefd om zyn ontydig ſterven.

VIERDE TOONEEL.

DON FERDINAND, DON DIEGO, CHIMENE, DON SANCHE, DON ARIAS, DON ALONZO.

CHIMENE.

Myn koning, doe my recht (*b*).

DON DIEGO.

Geef my gehoor, mynheer.

CHIMENE.

Ik kniel voor uwen troon.

DON DIEGO.

Ik buig voor u my neêr.

CHIMENE.

Ik vorder recht, myn vorst.

DON DIEGO.

Laat my myn' zoon verweeren.

CHIMENE.

Ach! wreek een dood...

DON

(*b*) Zie hier alle de tot hiertoe beganene misſlagen vergoed! Welk een ſchoonheid, zo in des Spaanſchen als Franſchen dichters werk! Het eerſte woord van *Chimene*, is een rechtvordring ten nadeele van een' man dien zy aanbid. Dit is mogelyk een der fraaiſte tooneelen die men ergens vind. De liefde op zichzelve is weinig geſchikt om droefheid te verwekken. Weinige menſchen zullen belang nemen in de minnary van *Monima* en *Xiphares*, en in die van *Berenice* en *Antiochus*; weinige aanſchouwers zullen 'er zich om bekommeren of zy huwen of niet; maar *Chimene!* Zal zy het bloed van haar' minnaar ſtorten? Zal zy, of zal *Don Diego* zegepralen? Alle geesten zyn oplettend, en alle harten getroffen. VOLTAIRE.

DON DIEGO.

Het loon van een vloekwaard' onteeren!

CHIMENE.

Rodrigo heeft...

DON DIEGO.

Zyn zaak als edelman beſlecht.

CHIMENE.

Hy heeft myn' vaders bloed...

DON DIEGO.

Hy deed zyn' vader recht.

CHIMENE.

Een vorst is ſchuldig 't bloed zyns onderdaans te wreken.

DON DIEGO.

Een wélgegronde wraak is altoos vry te ſpreken.

DON FERDINAND.

Staat beiden op. Bedaart. Spreekt beiden op uw beurt:

Tegen Chimene.

Ik deel in uw verlies: 't is billyk dat gy treurt;
Ik voel in 't hart den rouw die 't uwe heeft verſlagen.

Tegen Don Diego.

Ik hoor daarna naar u. Men ſtoor' haar niet in 't klagen.

CHIMENE.

Myn vader is, ô vorst! door 't ſtaal ter neêrgeveld.
Myn oogen zagen 't bloed van uw' doorluchtſten held;
Dat bloed dat duizendmaal zich voor uw ſtaten waagde;
Dat bloed dat duizendmaal uw' vyands volk vertſaagde;
Dat heerlyk heldenbloed, dat, vloeijende uit de wond',
Van felle gramſchap blaakte, en kookte langs den grond,
Omdat het niet voor u en uw belangen ſtroomde;
Dat bloed dat nooit in 't veld de krygsgevaren ſchroomde,
Zelfs door de dood ontzien daar ze andre helden trof...
Rodrigo heeft dat bloed vergoten in uw hof!
Zyn eerſte heldenſtuk berooft uw vege ſtaten
Van hem op wien ge uw heir, uzelven mögt verlaten;
En daar die nare zege uw krygsvolk treuren doet,
Ontvonkt ze in 's vyands hart de vreugd en heldenmoed.

Ik

Ik kwam ter plaats des ſtryds, verbleekt en zonder krachten,
En vond myn' vaders lyk! ô Vorst! verhoor myn klagten...
Ik vind om voort te gaan myn hart te veel bezwaard.
Al 't verdre word u best door myn geween verklaard.

DON FERDINAND.

Myn dochter, wees getroost; laat my uw ſmart genezen.
Uw vorst zal u voortaan een teder vader wezen.

CHIMENE.

Die eer, na zo veel ramps, myn vorst! is al te groot!
Ik kwam dan magteloos, en vond myn' vader dood;
Doch ſchoon de ſpraak de tong voor eeuwig had begeven,
Zyn bloed heeft my in 't ſtof myn pligten voorgeſchreven;
Of eer' zyn dapperheid, in dezen ſtaat geſtort,
Heeft, ſprekende uit de wond', tot wraak my aangeport;
Ja, om het hoofd van 't recht haar nêerlaag voor te dragen,
Eischt ze uit zo naar een' mond myn tranen, en myn klagen.
ô Koning! duld toch niet, dat in uw heerſchappy,
En zelfs voor uw gezigt, een tweeſtryd ſtrafloos zy;
Of dat, ter aller uur, de braafſten in uw ſtaten,
Ten prooi zyn aan 't geweld der twistziekſte onderzaten.
Belet de trotſe jeugd, dat ze uwer helden eer
Bezwalke, en als 't haar lust hen ombreng' door 't geweer;
Belet haar, in triomf, hen na hun dood te hoonen.
Indien ge, ondanks myn klagt, Rodrigo wilt verſchoonen,
En 't bloed uws grootſten helds dus ongewroken laat,
Dan dooft ge in elk de drift ten dienst van uwen ſtaat.
In 't kort, ik eisch de wraak myns vaders van uw handen,
Veel minder om myzelf, dan om uwe eigen landen.
Beſef wat gy verliest in zulk een' man van moed!
De held boet' voor den held; het bloed verzoen' het bloed (*i*).

DON

(*i*) In het oorſprongklyke zegt *Chimene* hierby noch de volgende teerzen:

Sacrifiez don Diégue & toute ſa famille,
A vous, à vôtre peuple, à toute la Caſtille.
Le Soleil qui voit tout, ne voit rien ſous les cieux
Qui vous puiſſe payer un ſang ſi précieux.

DON FERDINAND, *tegen Don Diego.*

Verantwoord u.

DON DIEGO.

Men mag zich hoogst gelukkig achten,
Wanneer men 't leven mist voor 't misſen zyner krachten!
Wat brengt de grysheid hem die 't edelst hart verkreeg,
By 't ſmartlyk krachtverlies, ſomtyds al wee te weeg!
Ik, die, door tyd en vlyt, myn glori zag vermeeren,
Ik, ſteeds voorheen gewoon in 't veld te triomferen,

Zie

VOLTAIRE merkt daarop zeer wel aan, dat het hoogst onnatuurlyk is, dat *Chimene* by den koning aandringt om *Don Diego* met de dood te ſtraffen, daar deze edelman door haren trotſen vader zo baldadig is gehoond. Hy voegt 'er by, dat de eisch eener zo onmenſchelyke rechtspleging, namelyk *die van een geheel geſlacht om te brengen*, hoogst ongevoeglyk is in den mond eener tedere minnaresſe, die niet dan met ſmart recht vordert tegen haren minnaar. Hy zegt vervolgens, dat *Corneille* die vaerzen aldus heeft veranderd:

Immolez, non à moi, mais à vôtre couronne,
Mais à vôtre grandeur, mais à votre perſonne;
Immolez, dis-je, Sire, au bien de tout l'état,
Tout ce qu'enorgueilit un ſi graud attentat.

Doch wat word daarin gezegd dat niet reeds gezegd is? Zy heeft immers, buiten deze vier vaerzen, den koning reeds genoeg geſmeekt om de ſtraf van den overwinnaar van haren vader. Meer behoort zy niet te doen. Wanneer men in aanmerking neemt, dat *Don Diego* in zyn verdediging, zich grootmoedig aanbied de ſtraf voor zyn' zoon te ondergaan, dewyl hyzelf, een afgeleefd man zynde, van weinig nut meer voor den ſtaat kon zyn, daar het vaderland zich van zo jong een' held als *Don Rodrigo* was, met recht veel mogt beloven; ik zeg, wanneer men dit in aanmerking neemt, zal men bevinden dat de gemelde vier vaerzen in het verband meer kwaad dan goed doen; dewyl die grootmoedige aanbieding van *Don Diego* veel verraſſender, en dus treffender, is, wanneer niemant die verwacht, dan wanneer men door de vordring eener onmenſchelyke rechtspleging uit den mond van *Chimene*, met benadeeling van haar caracter, en ten koſte der welvoeglykheid, reeds op die gedachte gebragt is. Om deze reden zyn de gemelde Franſche vaerzen onvertaald gelaten. DE VERTALER.

Zie my deez' dag gedoemd tot zwichten en tot ſmaad,
Alleen omdat het lot te lang my leven laat.
Ja, vorst! wat nimmer ſtorm, of zware legertogten,
Belegering, of ſlag op mynen roem vermogten;
't Geen nooit uw vyand, of uw nydig hof kon doen,
Vermag de hovaardy, en doet zulks in haar woên,
In 't midden van uw hof, byna zelfs voor uwe oogen!
Bevoordeeld door de jeugd, en door myn onvermogen,
Heeft ze, in myn' ouderdom, myn eer op 't ſnoodst bevlekt,
En zelfs tot op myn' zoon de ſmaadheid uitgeſtrekt.
Dees gryze hairen, vorst! die lang myn hoofd verſierden,
Die in den yzren helm door tyd verzilverd wierden,
Dit bloed, zo menigmaal in uwen dienst gewaagd,
Dees arm, die meer dan ééns een leger heeft vertſaagt,
Dees vuist, gewoon in 't veld van eer te zegepralen;
Dit alles zou, myn vorst! veracht ten grave dalen,
Had my de Hemel niet begunstigd met een' zoon, (troon!
Myn' wreker, de eer zyns lands, den ſteun zyns konings
Hy leende my zyn hand: hy heeft den graaf doorſtoken;
Hy heeft myne eer herſteld; hy heeft myn' hoon gewroken.
Verdient men ſtraf wanneer men moedig is uit pligt?
Of als men de ergſte ſmaad, een' ſlag in 't aangezigt,
Grootmoedig wreekt! Welaan! men ſtraff' dan my aan 't leven! (ven;
Men ſtraft ons hoofd voor 't kwaad door onzen arm bedre-
ô Koning! ik ben 't hoofd van 't roemrykst wanbedryf,
Rodrigo is ſlechts de arm; dat hy in vryheid blyv'.
Chimene klaagt, dat hy haar' vader heeft doorſtoken;
Maar nooit had hy 't gedaan, had my geen kracht ontbroken.
Stort dan uw wraak op 't hoofd, dat haast ten grave helt,
En ſpaar den arm, die u ten dienst kan ſtaan in 't veld.
Myn doodſtraf ſtuite in 't eind' Chimenes bitter klagen.
Wat vonnis gy ook geeft, het is myn welbehagen.
Ik, verr' van morren zo uw mond my doemt ter ſtraf,
Daal, ſtervend' zonder ſchande, op 't hoogst vernoegd in 't graf.

DON FERDINAND.

Een zaak van dit gewigt dient met oplettende oogen
Beſchouwd, en in den raad te worden overwogen.
Don Sanche, lei Chimene in hare woning. Gy,
Don Diego, dat myn hof u tot een' kerker zy.

Tegen Don Arias, en Don Alonzo.

Men zoek' Rodrigo, gaat!

Tegen Don Diego, en Chimene.

Ik zal u recht verſchaffen.

CHIMENE.

Een vorst moet met de dood den bloedvergieter ſtraffen.

DON FERDINAND.

Myn dochter, neem geduld: de rust verzagte uw ſmart.

CHIMENE.

Hy die my dringt tot rust, voed onrust in myn hart.

Einde van het tweede bedryf.

DERDE BEDRYF.

EERSTE TOONEEL.

Het Tooneel verbeeld een vertrek in het huis van Chimene.

DON RODRIGO, ELVIRE.

ELVIRE.

Rodrigo, hoe! gy hier? Wat komt gy hier verrichten?

DON RODRIGO.

Gy zult my voor myn lot, myn doodlyk lot! zien zwichten.

ELVIRE.

Door welk een ſtout beſtaan verzwaart ge uw groote ſchuld?
Te komen in een huis door u met rouw vervuld! ...
Hoe! komt gy zelfs de ſchim des fieren graafs trotſeren?
Hebt gy hem niet gedood?

DON RODRIGO.

Zyn leven zou me onteeren.
Myn glori heeft myn hand gedrongen tot zyn dood.

ELVIRE.

En vlugt ge in 't huis van hem wiens bloed gy wreed vergoot!
Wat moorder wierd voorheen tot dit beſluit gedreven?

DON RODRIGO.

Wat moorder zocht zich ooit in 's rechters hand te geven?
Ik wil, en dit beſluit baar' geen verwondering,
Door 's graven kroost vergaan, nu hy door my verging.
Myn rechters zyn alleen myn liefde en myn Chimene.
Ik, die haar' haat verdien, verdien de dood metéene:
Haar grootſte gunst voor my, is, in deez' naren ſtand,
Na 't vonnis van haar' mond, de ſlag van hare hand.

ELVIRE.

Gy moet u voor haar oog, en grimmigheid verbergen.
Haar zielwonde is te versch; uw byzyn zou die tergen.

Ont-

Ontwyk haar eerſte drift; die, noch te ſterk, miſchien
Te hevig woeden zou, wanneer ze u kwam te zien.

DON RODRIGO.

Neen, 't voorwerp myner min, door my gebragt tot woeden,
Kan geen te groote zucht om my te ſtraffen voeden.
Ik, wreed door 't lot verdrukt, bevind my hoogst vernoegd,
Zo ik bewerken kan dat zy myn dood vervroegt.

ELVIRE.

Chimene is noch aan 't hof. Elk zag haar tranen ſtroomen!
Gewis zal ze onverzeld niet weder herwaarts komen.
Onthef myn hart van zorg: ik bid u, vlugt, mynheer.
Zo gy hier langer blyft, gy waagt Chimenes eer.
Wilt gy dat lasterzucht haar, in al de ongelukken
Die zy nooit heeft verdient, noch met verwyt zal drukken
Dat zy den man wiens kling haar' vaders hart doorſtak,
Geduld heeft in haar huis, en hem in 't heimlyk ſprak?
Ik wacht haar. Zy verſchynt. Zy is op 't hoogst bewogen.
Ontzie voor 't minst haar eer: verberg u voor hare oogen (k).

Don Rodrigo verbergt zich.

TWEEDE TOONEEL.

DON SANCHE, CHIMENE, ELVIRE.

DON SANCHE. (ſlecht.

Mevrouw, uw wreede twist zy grootsch met bloed be-
Uw gramſchap is gegrond, ô ja! gy weent met recht.
Het

(k) Men dient te weten, dat de menigvuldige verwisſelingen van Tooneelen, (by voorbeeld: dan is men in een troonzaal, dan in het huis van *Gormas*, en dan weder elders,) den Spaanſchen dichter van den *Cid*, niet den Franſchen, te verwyten zyn. Eenige domme bedilallen, en hongerige vernuften, (elk land heeft de zynen!) hebben dit gebrek *Corneille* ten laste gelegd. Welk eene onwaarſchynlykheid het wezen moge *Rodrigo* hier in het huis van *Chimene* te zien, men vergeet, zegt *Voltaire*, byna waar hy is, en deelt alleen in zyn ongeluk. Jammer is het, dat hy deswegens met een kamenier handelt! DE VERTALER.

Het is myn oogmerk niet om u, door kracht van reden,
Te ſtuiten in uw klagt, of felle oploopendheden;
Ik bied myn' dienst u aan. Vergun aan my die eer,
Dat ik den ſchuldigen moog' ſtraffen door 't geweer.
Vergun my de eer de dood des grootſten helds te wreken.
Het zal, op uw bevel, my niet aan kracht ontbreken (*l*).

CHIMENE, *ter zyde.*

Beklagenswaardige! ach!

DON SANCHE.

Aanvaard myn' dienst, mevrouw.

CHIMENE.

Bedenk dat ik den vorst gevoelig hoonen zou:
Hy heeft my recht belooft. Hy zal myn' vyand ſtraffen!

DON SANCHE.

Een rechtbank is veeltyds niet ras in 't wraak verſchaffen;
Hy onderzoekt te traag, en zyn te lang beraad
Is de oorzaak, dat een ſchelm ſomtyds de ſtraf ontgaat.
't Lang en onzeker pleit kost ſlechts u meerder tranen.
Duld dat een ridder u den weg tot wraak moog' banen.
Dit is een zekre weg, om ras uw' vyands bloed...

CHIMENE.

Dit is de laatſte weg: zo ik dien kiezen moet,
En deernis met myn wee in uwe ziel blyft leven,
Dan zal ik tot de wraak u volle vryheid geven.

DON SANCHE.

Ik kan naar grooter heil noch hooger glori ſtaan.
Door u met hoop geſtreeld, vertrek ik hoogst voldaan.

DER-

(*l*) Hoedanig men ook het caracter van *Don Sanche* moge beoordeelen; myns bedunkens, is hy hier van een groot nut. Hoe gevoelig vermeerdert zyn voorſtel de droefheid van *Chimene*? En hoe aandoenlyk en verheven drukt zy dezelve uit in de woorden: *Beklagenswaardige! ach!* Wanneer een perſonaadje van weinig belang, medewerkt tot vergrooting des luisters van een hoofdperſonaadje, alsdan is dezelve gantsch niet overtollig. VOLTAIRE.

DERDE TOONEEL.

CHIMENE, ELVIRE.

CHIMENE.

Ik zie my eindlyk vry. Nu kan ik, zonder schroomen,
Doen zien door hoe veel smart myn ziel is ingenomen.
Ik kan den vryen toom nu geven aan myn klagt,
En u beseffen doen waartoe ik ben gebragt.
Myn vader is ontzield! En door Rodrigoos degen,
Voor de eerste maal ontbloot, is hy ter neêrgezegen.
Weent, ô myne oogen! weent; dat niets my troost verschaft!
De helft myns levens stort myn andre helft in 't graf;
En dwingt my, na die daad, dat ik 't verloren leven
Zal wreken op het geen my ovrig is gebleven!

ELVIRE.

Mevrouw, bedaar; zoek rust.

CHIMENE.

Wat onbedachte raad!
Ik zou bedaren? ik zou rusten in deez' slaat?
Ik, (ach! wat weg tot troost in zo veel wee te kiezen!)
Beween, by myn verlies, hem die my deed verliezen;
Ja, ik, die niet dan smart voorzien kan in myn smart,
Zoek wraak voor moord, en, ach! de moorder heeft myn (hart!

ELVIRE.

Gy mint hem, die zo wreed uw' vader heeft bestreden?

CHIMENE.

Beminnen! ... in dit hart word hy noch aangebeden!
Elvire, ach! liefde wil dat ik 't vervolgen staak'.
Zie 't voorwerp myner liefde in 't voorwerp myner wraak!
Ik voel, ondanks myn' toorn', tot overmaat van lyden,
Rodrigo in myn hart myn' vader nóch bestryden:
Hy grypt hem aan, hy deinst, herstelt zich, keer op keer,
En is nu sterk, dan zwak, en zegepraalt dan weêr;
Doch in dien zwaren stryd van grimmigheid en liefde,

Behoud myn ziel haar kracht, ſchoon hy myn hart doorgrief-
Ja, ſchoon de liefde op my vermogen heeft, ik zwicht (de;
En voor de ſtem van de eer, en de inſpraak van myn' pligt.
Ik zal daaraan voldoen, den weg tot wraak my banen!
Ik min Rodrigo, ja; zyn lot ontwringt my tranen;
De liefde pleit voor hem: doch, ondanks al haar kracht;
'k Ben dochter, en men heeft myn' vader omgebragt!

ELVIRE.

Zal dan Rodrigoos bloed...

CHIMENE.

Dat woord zelfs doet my yzen!
ô Lot! moet ik, ikzelf! Rodrigo doen verwyzen?
Ik eisch zyn hoofd, en vrees dat ik 't verkrygen zal!
Ik ſterf indien hy ſterft, en ik bedoel zyn' val!

ELVIRE.

De reden doe uw' geest dat aklig denkbeeld derven.
Verwerp een wreede wet...

CHIMENE.

Men deed myn' vader ſterven;
Zyn bloed eischt wraak van my; ik blyf myn' pligt getrouw;
En gy, gy eischt dat ik zyn bloed niet hooren zou?
Ik zou, verheerd door drift die mynen roem zou krenken,
Myn' vaders bloed geen wraak, maar zwakke tranen ſchen-
In 't einde, ik zou, door liefde en niet door pligt geleid, (ken?
Myne eer ten grond doen gaan, door laffe werkloosheid?

ELVIRE.

Vergeef het my, mevrouw: gy zult uwe eer bewaren,
Door zulk een' jongen held voor u en 't ryk te ſparen.
Uw hart bemint hem teêr. Gy hebt genoeg verricht:
Gy klaagde uw leed den vorst; dat nu vervolgzucht zwicht'.
Laat my uw ſtreng beſluit, kan 't zyn, met vrucht weêrſpre-

CHIMENE. (ken.

Myn glori hangt 'er aan, ik moet myn' vader wreken.
Wat uitvlugt ons ook ſtreel' ter gunst van liefdeſmart,
Een uitvlugt walgt altoos aan een verheven hart.

ELVIRE.

Rodrigo word bemind: die liefde zal niet zwichten!

CHIMENE.

Ik ſtem dit toe.

ELVIRE.

Wat zult ge in 't eind' dan toch verrichten?

CHIMENE.

Myne eer bewaren, my van al myn ſmart ontſlaan:
Hem ſtraffen door 't gerecht... en daarna zelf vergaan (*m*)!

VIERDE TOONEEL.

DON RODRIGO, CHIMENE, ELVIRE.

DON RODRIGO.

Wel! zonder lang uw wraak van 't ſtreng gerecht te (wachten,
Stoot toe: bewaar uwe eer, door my terſtond te ſlachten.

CHIMENE.

Wat zie, waar ben ik? ach! Elvire, kan 't geſchiên!
Rodrigo in myn huis, in myn vertrek te zien...

DON RODRIGO.

Zie hier myn borst: geniet, bevryd van tegenſtreven,
Al 't zoet dat myn verlies en uwe wraak u geven.

CHIMENE.

ô Smart!

DON RODRIGO.

Geef my gehoor.

CHI-

(*m*) *Hem ſtraffen door 't gerecht . . . en daarna zelf vergaan!*

In dit fraaije vaers is het geheele ſtuk vervat, en het ontwapent alle de berispers die het Caracter van *Chimene* zyn aangevallen. Dewyl dit vaers uit het oorſprongklyke van *De Caſtro* is overgenomen, blykt het duidelyk, dat in het Spaanſche ſtuk zodanige ſchoonheden zyn, die den Franſchen *Cid* boven den nyd geholpen, en zyn geluk gevestigd hebben. VOLTAIRE.

CHIMENE.

Ik ſterf.

DON RODRIGO.

Eén oogenblik...

CHIMENE.

Ach! laat my ſterven. Vlugt! Uw byzyn baart my ſchrik.

DON RODRIGO.

Eén woord ſlechts ... en daarna, geef me antwoord met deez' (degen.

CHIMENE.

Waarmeê myn vader ſtraks den doodſteek heeft gekregen!

DON RODRIGO.

ô Myn Chimene!

CHIMENE.

Ach! werp dat ſtaal uit myn gezigt:
't Erinnert my uw ſchuld, uw vryheid en myn' pligt.

DON RODRIGO.

Neen; vest' uw oog daarop, om meer uw' baat te ontſteken,
Uw' toorn te tergen, en te raſer u te wreken.

CHIMENE.

Het rookt noch van myn bloed!

DON RODRIGO.

Myn bloed wisſch', tot myn ſtraf
Door uwe hand geſtort, het uwe daarvan af.

CHIMENE.

Door uw gevloekt geweer des vaders bloed te plengen,
De dochter door 't gezigt van 't moordtuig óm te brengen!...
Wat wreedheid!... Dek dit ſtaal, dat myne ſmart vergroot.
Gy wilt dat ik u hoore, en gy verhaast myn dood!

DON RODRIGO.

Ik doe wat gy begeert; maar ſmeek in myne elende
Standvastig, dat uw hand myn ſmartlyk leven ende;
Want wacht nooit van myn liefde, aan de eer op 't hoogst ge-
Om myn doorluchte daad een ſchandelyk berouw. (trouw,
De eerwaardige ouderdom myns vaders wierd ontluisterd,
En door uw' vaders hand wierd al zyne eer verduisterd.
Een ſlag in 't aangezigt!... Gy weet hoe zulk een ſmaad,

Een' man van eer en moed altoos ter harte gaat.
Deelachtig aan den hoon myn' vader aangevreven,
Spoorde ik den hooner op, door eedle wraak gedreven:
Ik vond hem, en voldeed myn' vader, eer en pligt;
En ik verrichtte 't nóch, zo 't noch niet waar' verricht.
Weet echter, dat myn liefde en tegen my en vader
Langdurig voor u ſtreed; beſef haar grootheid nader:
Ik ſtreed, na zulk een' hoon, die nóch myn hart doorſnyd,
Met myne ontſtoken wraak, zelfs een' geruimen tyd.
Ik zag dat ik volſtrekt Chimene moest mishagen,
Of een' onlydbren hoon in eeuwigheid verdragen:
Ik koos in 't eerst den hoon, en heb myn' arm betoomd,
Myn vuist met ernst beſtraft, de ſchande niet geſchroomd,
Verwytende aan myzelv' te veel oploopendheden;
Uw ſchoonheid had byna myn' toorn geheel verbeden,
Stelde ik niet tegen haar, in die geſteltenis,
Dat iemant zonder eer Chimene onwaardig is;
Dat gy, die, vóór dat de eer myn zyde had verlaten,
My edel hebt bemind, my nu onteerd zoud haten;
En dat ik, doende all' 't geen uw liefde heeft begeert,
Uw liefde onwaard' zou zyn, uw keur zelfs had onteerd!
Ik zal, tot aan het eind' van myn elendig leven,
Altyd bedenken, en altyd te kennen geven
Dat ik u heb misdaan, en moest misdoen met pyn,
Tot zuivring myner ſchande, en om u waard' te zyn;
Doch nu ik grootsch myne eer en vader heb gewroken,
Kom ik uw wraak voldoen: gy moet dees borst beſtoken;
Volbreng, als ik, uw' pligt! Ik lever u myn bloed.
Dus deed ik 't geen ik móest, en doe nu 't geen ik móet.
'k Weet dat uw' vaders dood uw hart van wraak doet bran-
Uw offer vlugt niet, neen! het ſtelt zich in uw handen: (den;
Kom, offer aan het bloed van hem door wien gy leeft,
Den geen' die zich beroemt dat hy 't vergoten heeft.

CHIMENE.

Rodrigo, ach! 't is waar, ſchoon ik u moet vervolgen,

Uw

Uw zucht voor de eer uws bloeds maakt geenszins my verbolgen;
En, welk een klagt 'er ook van mynen kant geſchied,
Ik ween om 't geen ik ly', myn hart beticht u niet.
'tIs my bewust, dat de eer, na zulk een grievend hoonen,
Een' moedig' edelman verpligt zyn' moed te toonen;
Noch meer! als eerlyk man hebt gy uw' pligt gedaan,
Maar weest dit doende ook my geſtreng den mynen aan.
Uw wraak, uw droeve wraak! heeft myne wraak ontſtoken.
Gy hebt uwe eer beſchermd, uw' vaders ſmaad gewroken;
Dit past ook my: my voert, als u, een groot gemoed,
Beſcherming myner eer, en wraak voor vaders bloed.
Rodrigo, welk een ſtaat!.. Gy doet myn tranen ſtroomen!
Had eenige andre ſlag myn' vader my ontnomen,
Myn ziel had in dien ſtaar, hoe ſterk door ſmart bekneld,
Alleen in uwen troost haar hoogst vermaak geſteld;
En 't zou my in myn' rouw de grootſte blydſchap wezen,
Wanneer zo waard een hand myn ſmarten zou genezen:
Maar na myn' vaders dood zoek ik uw dood door 't recht...
Rodrigo, welk een pligt, door 't lot my opgelegd!
Wat overmaat van wee doet my uw wraakzucht voelen!
Ikzelf, ik moet met kracht uw' ondergang bedoelen!
Want wacht niet dat myn liefde, in nadeel van myn' pligt,
Die my uw' val gebied, een laffe daad verricht'.
Hoe ſterk de liefde in my voor u zich moog' verklaren,
Ik moet in alles u in grootheid evenaren.
Gy toonde u myner waard', toen u de wraak gebood;
Ik toon my uwer waard', bedoelende uwe dood.

DON RODRIGO.

Welaan dan! hoor naar de eer, doe my myn fierheid boeten.
Uw glori eischt myn hoofd; ik breng het aan uw voeten.
Kom, ſlacht my aan uw wraak; zie grootsch op 't hoogst be-
Het vonnis en de ſlag dien ik van u ontfang, (lang.
Is 't grootſte en laatſte heil waarop ik nu kan hopen.
Te wachten tot uw pleit aan 't hof is afgelopen,
Vertraagt den grooten roem dien u myn dood verſchaft,

Zo wel als 't oogenblik waarin 't gerecht my ſtraft.
Ik ſterf op 't hoogſt voldaan, zo my uw hand doet ſterven.

CHIMENE.

Neen, neen; ik moet myn wraak van 's konings hand verwerven.
Ik, die, zo ſterk als gy, de ſtem der eer bemin,
Moet uw vervolgſter zyn, en geenszins uw beulin.
Gy bied uw hoofd my aan; 't aanvaarden zou me onteeren.
Myn wraak vervolgt uw hoofd, gy moet uw hoofd verweeren.
'k Wacht van eene andre hand dan de uwe 't geen gy bied.
Ik eisch van 't recht uw ſtraf; myn hand voltrekk' die niet.

DON RODRIGO.

Hoe ſterk de liefde in u voor my zich moog' verklaren,
Gy moet in alles my in grootheid evenaren.
Gy wreekt, zo ge andren roept ter wrake van uw leed,
Uw' vader minder groot dan ik den mynen deed:
Ik heb, met eigen hand, myn' vaders hoon gewroken;
Gy moet, met eigen hand, zyn' moorders bloed doen rooken.

CHIMENE.

Wat wilt gy dat Chimene, ô wreede! zal beſtaan?
Gy dreeft uzelv' tot wraak, gy dryft 'er my toe aan!
'k Zal groot zyn nevens u; myn moedig hart zal trachten
Naar hooger roem, dan ooit Rodrigo zal verwachten.
Myn vader en myn eer begeeren 't all' van my...
Dat geen van hen uw liefde of woede iets ſchuldig zy!

DON RODRIGO.

ô Strenge wet van de eer!... Ik zal dan nooit verwerven
Het geen ik ernstig ſmeek! Ach! om uw' vaders ſterven,
Of om de vrindſchap, zo ze in u voor my noch pleit,
Voltrek myn ſtraf uit wraak, of mededoogendheid.
Het is my minder ſmart door uwe hand te ſneven,
Dan, minnend' zonder hoop, in uwen haat te leven.

CHIMENE.

Ik haat u niet.

DON RODRIGO.

Gy moet.

CHI-

CHIMENE.

Ik kan onmooglyk; neen!

DON RODRIGO.

Vreest gy geen achterklap van 't lasterziek gemeen?
Verneemt men, dat ge my na 't geen ik deed blyft minnen,
Wat zal dan de afgunst in uw nadeel niet verzinnen?
Dwing haar tot zwygen: kom, 't is heden meer dan tyd,
Dat gy door myne dood uwe eer van blaam bevryd.

CHIMENE.

Myn roem zal grooter zyn door geenszins u te treffen.
De nydige afgunst zal myn glori meer verheffen,
En my beklagen, als ze in 't eind' vernemen zal,
Dat ik u teêr beminde, en echter bragt ten val.
Toon my niet meer, by 't leed waarmeê het lot my griefde,
In 't geen ik derven moet het voorwerp myner liefde:
Bedien u van de nacht om ftil de ftad te ontgaan;
Want ziet u iemant hier, 't is met myne eer gedaan.
Kwaadſprekendheid heeft grond tot de ergerlykſte logen,
Verneemt zy dat ik hier uw byzyn kon gedoogen;
Ten minſte, dat uw vlugt haar ſcherpe ſchichten ſtuit'.

DON RODRIGO.

Voltrek myn ſtraf.

CHIMENE.

Ontvlugt me.

DON RODRIGO.

Ach! wat is uw beſluit?

CHIMENE.

Schoon ik de liefde in 't hart de gramſchap voel verkoelen,
Ik zal met allen ernst myn' vaders wraak bedoelen;
Maar, ach! myn grootſte wensch, in zulk een' wreeden pligt,
Zal zyn, dat ik altyd een vruchtloos werk verricht'.

DON RODRIGO.

Voorbeeldelooze liefde (*n*)!

CHI-

(*n*) Deze uitroeping ſchynt my hier de aandoenlykheden te verzwakken. Men vind die in het Spaanſche ſtuk van *De Caſtro* niet. VOLTAIRE.

CHIMENE.

ô Reeks van ongelukken!

DON RODRIGO.

Wat wee zal ons voortaan, om onze vadren, drukken!

CHIMENE.

Ach! wie had ooit gedacht...

DON RODRIGO.

Ach! had het immer ſchyn...

CHIMENE.

Dat ons geluk zo kort, ons leed zo na zou zyn!

DON RODRIGO.

Dat, zo naby de reê, byna 't gevaar te boven,
Een nieuwe ſtorm zo ras ons zou van hoop berooven!

CHIMENE.

ô Doodelyk verdriet!

DON RODRIGO.

ô Klagten zonder vrucht!

CHIMENE.

Ik hoor u langer niet. Voor 't laatst, Rodrigo, vlugt.

DON RODRIGO.

Vaar eeuwig wel! Ik lei voortaan een ſtervend leven,
Tot dat het recht uw wraak voldoening heeft gegeven.

CHIMENE.

Ik zweer, indien 't gerecht om my u brengt ten val,
Dat ik geen oogenblik u overleven zal.
Ga, dat geen ſterveling u uit dit huis zie vlugten.

Don Rodrigo vertrekt.

ELVIRE.

Mevrouw, in hoe veel ramp de Hemel ons doet zuchten...

CHIMENE.

Weêrſpreek myn zuchten niet. Ik zoek de ſtilte en nacht,
Om ongeſtoord den toom te vieren aan myn klagt.

VYFDE TOONEEL.

Het Tooneel verbeeld een ſtraat, omtrent het huis van Chimene.

DON DIEGO, *alleen* (*o*).

De vreugd is nooit volmaakt zo lang we op aarde leven.
Ons grootst geluk is hier altyd met ramp doorweven (*p*).
In 't midden van de vreugd ontroert de vrees myn hart,
En midden in 't geluk zucht myne ziel van ſmart.
Ik zie 't vergoten bloed myns trotſen hooners rooken,
En mag den arm niet zien die grootsch my heeft gewroken.
Myn zorgen is vergeefs: ik zoek, hoe afgemat!
Myn' wreker vruchteloos en voor en in de ſtad.
Om dien verwinnaar van myn' vyand op te ſporen,

Ver-

(*o*) Hoe weinig de vreemdelingen tot noch toe gevorderd zyn in de kunst van tooneelen aanéénteſchakelen, zal 'er wel iemant onder hen zyn die *Chimene* aan de eene en *Don Rodrigo* aan de andre zyde ziet vertrekken, terwyl *Don Diego* uitkomt zonder één van beiden te zien; ik zeg, zal iemant dit zonder aanſtoot zien kunnen?

Men moet vooral aanmerken, dat, wanneer ons hart gevoelig is aangedaan, door den toeſtand van twee voorname perſonaadjen; een derde perſonaadje die van zichzelv' komt ſpreken, weinig aandoening te weeg brengt; vooral wanneer hy den draad van een aandoenlyk geſprek afbreekt.

Wy zagen hier zo even *Chimene* in haar huis; maar op wat plaats is nu *Don Diego?* Immers voorzeker niet in het huis van *Chimene.* VOLTAIRE.

NB. Uit hoofde dezer gegronde aanmerking, heb ik het Tooneel geplaatst gelyk hier boven te zien is. Ik heb de plaatſing der Tooneelen alom zodanig geſteld, als my welvoegelykst, naar den aart der omſtandigheden, voorkwam. DE VERTALER.

(*p*) Na deze regels, ſchynen my de volgende overtollig:

Toujours quelques ſoucis en ces événemens
Troublent la pureté de nos contentemens.

In de twee voorgaande heeft hy reeds gezegt, dat ons leven op aarde niet volmaakt gelukkig is; meer behoeft hy niet te zeggen. DE VERTALER.

Verſpil ik al de kracht door my noch niet verloren.
Ik waan in deze nacht, alom, hem, keer op keer,
Te omhelzen, en omhels een ſchaduwe, en niets meer!
Myn kinderliefde, ontroerd door zulke nachtgezigten,
Voed in myn ziel een' angst die al myn rust doet zwichten.
Ik vind geen enkel ſpoor van myn' Rodrigoos vlugt.
De vrinden van den graaf zyn inderdaad geducht;
Hun magt is niet gering: dit doet my heimlyk beven.
Rodrigo is geboeid, of licht niet meer in 't leven! (Neen:
Maar word myn oog op nieuw door ſpook misleid? ô
Hy is 't. Ik zie myn hoop, myn' wreker herwaarts treên!
Myn wenſchen zyn verhoord; myn hart heeft niets te vree-
Al myn verdriet heeft uit. (zen.

ZESDE TOONEEL.

DON DIEGO, DON RODRIGO.

DON DIEGO.

Rodrigo, kan het wezen!
Vergunt de Hemel my dat ik u weêr aanſchouw'?

DON RODRIGO.

Helaas!

DON DIEGO.

Vermeng dit uur myn blydſchap niet met rouw,
Gun dat ik adem ſcheppe in u naar eisch te roemen.
Het ſtreelt myn dapperheid dat ik u zoon mag noemen;
Gy hebt haar niet verzaakt! De helden van myn bloed,
Herleven in een hart bezield door zulk een' moed.
Gy, van hen afgedaald, ontfingt van my het leven!
Uw eerſte meesterſtuk, zo ſtout door u bedreven,
Weegt, voerende aan het hof uw' roem ten hoogſten top,
De meesterſtukken van uw' gryzen vader op.
Door 't vuur dat tot die daad u dreef in 't prilst der jaren,
Ziet gy uw glori grootsch myn glori evenaren.

Myn

Myn zielvermaak! ô Steun van mynen ouderdom!
Genaak dees gryze kruin: gy gaaft haar de eer weêrom.
Kus deze wang, de plaats die gy door uwen degen
De vlek benomen hebt, door 's vyands hand verkregen.

DON RODRIGO.

De glori komt u toe: ik heb als zoon gedaan,
Het geen myn vader moest, maar geenszins kon beſtaan.
Ik ben op 't hoogst verheugd, ik durf daar roem op dragen,
Dat de eerſte proef myns moeds myn' vader kan behagen;
Doch ſta in 't zoet genot van uw genoegen toe,
Dat ik, die u voldeed, nu ook myzelv' voldoe;
Duld dat ik myn verdriet voor uw gezigt moge uiten!
Gy vleit myn ſmart genoeg: ach! kon uw hulp die ſtuiten!
'k Heb in uw' hooners borst met vreugd myn ſtaal gedrukt;
Schenk my nu 't goed weêrom, my door die daad ontrukt.
Myn arm, in ſpyt der liefde, om u te wreken vaardig,
Ontrooft me, om de eer, een' ſchat my meer dan 't leven waardig.
Ik mis voor uwen roem den grootſten ſchat. Dit uur
Betaal ik myne ſchuld, helaas! u al te duur.

DON DIEGO.

Doe meerder, na het geen gy roemryk hebt bedreven.
Ik ſchonk u 't leven; gy, hebt de eer my weêr gegeven:
Is de eer by my nu meer dan 't leven van waardy,
Dan ben ik u verpligt, meer dan ge ooit waart aan my.
Uw heldenhart verbann' zyn zwakheid; volg myn leſſen!
Wy hebben ſlechts één eer, men vind alom meeſtreſſen,
De liefde is een vermaak, maar de eer een ſtrenge pligt.

DON RODRIGO.

Wat wreede raad!...

DON DIEGO

Verlies dien nooit uit uw gezigt.

DON RODRIGO.

In ſpyt van 't hoogſt belang zaagt gy me uwe oneer wreken;
En gy, gy dringt my aan om laf myn woord te breken!
De ſchande volgt alom, op een' gelyken voet,

Den

Den minnaar zonder trouw en krygsman zonder moed.
Myn trouw hebb' van uw zy' voor 't minst geen' ſtorm te vreezen.
Laat my uw wreker, maar metéén grootmoedig wezen.
Men breekt geenszins zo licht zo ſterk gevormd een' knoop!
Myn trouw verbind my noch, al ben ik zonder hoop;
En daar ik 't geen ik min verkrygen kan noch derven,
Beſtaat het eenig heil dat ik nu zoek in 't ſterven.

DON DIEGO.

Gy zoekt dit uur de dood tot uwe en myne ſchand'!
Beſchouw den nood van vorst, van volk en vaderland.
't Eischt alles uwen arm, om onheil voor te komen:
De vloot, gelyk gy weet omtrent de kust vernomen,
Is, zo men ons bericht, den mond reeds ingeroeid
Des breden vloeds, wiens ſtroom naar deze muren vloeit.
De Moor kan deze nacht den armen landman deeren,
En, vóór den morgen zelfs, dees muren overheeren:
Men zegt hy nadert ſnel; de vloed en duistre nacht
Geleiden licht hem hier, eer iemant hem verwacht.
Men is ten hove ontroerd, het volk is gantsch verſlagen;
Men ziet niets dan geween, men hoort erbarmlyk klagen!
De Hemel gunt me, in 't wee beſchoren aan den ſtaat,
Vyfhonderd vrinden, die, bewust van myne ſmaad,
Grootmoedig door de kling myn glori wilden wreken (q):
Uw yver kwam hen voor; de hunne is niet bezweken!
Bedienen we ons daarvan: dat zy met hun geweer
Een grooter daad beſtaan, dan 't wreken van myne eer:
Zy ſtorten zich terſtond, vol moeds, op 's vyands vanen,
En baden zich in 't bloed der moordzieke Afrikanen!

Kom,

(q) Deze vinding *van vyfhonderd vrinden*, is een fraaije kunstgreep van den Spaanſchen dichter: het is geestig, dat hy die bende tot een geheel ander oogmerk gebruikt, dan dat waartoe hy dezelve doet byéén komen. Die de Franſche taal magtig zyn, kunnen zien dat de nydige vyand van *Corneille*, Mr. *Scudéri*, deze vinding doemt, en dat de Academie dezelve goedkeurt. DE VERTALER.

Kom, ſtel u aan hun hoofd, waartoe nu de eer u noopt.
Gy zyt het op wiens moed die eedle bende hoopt.
Zy wacht op uw geleide, en wenscht u ſtraks te aanſchouwen.
Uw moed, zo grootsch betoond, verdient dat groot vertrouwen!
's Lands oude vyand beve, op 't land en op de vloot.
Zoek, zo gy ſterven wilt, in 't veld een brave dood.
Bedien u van de kans die 't lot u wil verſchaffen;
Verpligt uw' opperheer dat hy u niet doe ſtraffen;
Keer weder van den togt met de eedle lauwerkroon;
Bedoel een' hooger' roem dan 't wreken van een' hoon!
Verpligt door moed, die meest de zege ons doet verkrygen,
Uw' koning tot genade, uw minnares tot zwygen.
Zo gy Chimene mint, denk, als gy 't krygslot tart,
Dat u de zege op nieuw een' weg baant tot haar hart.
Maar thans is ons de tyd te waard' om lang te ſpreken.
Ik hou u op, en wensch u reeds te zien geweken!
Ga; vlieg ten ſtryde! en toon uw' vorst, door heldenmoed,
Dat gy 't verlies des graafs hem rykelyk vergoed.

Einde van het derde bedryf.

VIERDE BEDRYF.

EERSTE TOONEEL.

Het Tooneel verbeeld een vertrek in het huis van Chimene.

CHIMENE, ELVIRE.

CHIMENE.

Elvire, is 't waarlyk zo? Kan ik uw woord gelooven?

ELVIRE.

's Volks blydſchap en zyn roem gaan ons begrip te boven!
Men hoort een' vreugdegalm, die 't gloriryk beſtaan
Van dezen jongen held langs ſtrand en veld doet gaan.
De Moor verſcheen hier ſlechts om voor den held te wyken (r);
Hy deed in 't landen moed, en ſpoed in 't vlugten blyken.
In ruim drie uren ſtryds, heeft onzer helden ſtaal
Twee vorsten overheert, in volle zegepraal.
Men zag ons legerhoofd het al te boven ſtreven!

CHIMENE.

En heeft Rodrigoos arm die wonderen bedreven?

ELVIRE.

Twee vorsten zyn het loon eens helds zo onvermoeid!
Zyn arm verſloeg hun heir, zyn hand heeft hen geboeid.

CHI-

(r) *De Moor verſcheen hier ſlechts om voor den held te wyken.*

Dit gevecht is niet ongevoeglyk in het ſtuk: in tegendeel, het is een gedeelte der ſamenknooping, en een fraaije voorbereiding tot de ontknooping; het verzwakt de vervolging van *Chimene*, en maakt *Don Rodrigo* harer waardig. Men wenscht in dezen toeſtand, dat *Chimene* de dood van haren vader, ter gunst van haren minnaar, vergete; en dat zy eindelyk zo-verre kome, dat zy hare hand aan *Don Rodrigo* kan ſchenken. VOLTAIRE.

CHIMENE.

Wie weet de omſtandigheid die dit gevecht verzelde?

ELVIRE.

Al 't volk, dat, als ik zeide, alom zyn' lof vermeldde;
Al 't volk, dat als de bron van hun geluk hem roemt;
Hem redder van den ſtaat en 's ryksbeſchermgeest noemt.

CHIMENE.

Weet ge ook hoe zyn bedryf aan 't hof word opgenomen?

ELVIRE.

Rodrigo durft noch niet in 's konings byzyn komen.
De vader bied, uit naam van zyn' zeeghaften zoon,
Den Spaanſchen ryksmonarch twee vorsten en hun kroon;
En ſmeekt dien vorst, dat hy, ten loon der zege, lyde,
Dat hier de held verſchyn' wiens arm den ſtaat bevrydde.

CHIMENE.

Maar is hy niet gewond?

ELVIRE.

Dit wierd my niet bericht.
Maar gy verbleekt, mevrouw! Dat uwe ontroering zwicht'.

CHIMENE.

't Zwicht alles wat den toorne in my kan doen bedaren!
Voegt my, uit zorg voor hem, myn' pligt te laten varen?
Myn hart deelt in den lof door 't volk hem toegebragt!...
De ſtem der eer verſlaauwt! myn pligt verliest zyn kracht!...
Doet hy door heldenmoed twee vorsten ketens dragen,
Hy is 't wiens moordgeweer myn' vader heeft verſlagen!
Zwyg liefde! gramſchap ſpreek! Dit kleed, dees tranenvloed,
Zyn de eerſte vruchten van myn' vyands heldenmoed;
En, om wat heldendeugd het volk hem moog' beminnen,
Het brengt my alles hier zyne euveldaad te binnen.
Gy, die myn wraak verſterkt, ô treffend treurgewaad!
Getuige van myn ſmart! ô Akelig ſieraad!
ô Pracht, door de eerſte zege eens minnaars my geſchonken!
Gy moet myn glorizucht, in ſpyt der liefde, ontvonken;
En my, wanneer in 't hart myne eer voor liefde bukt,
Vermanen tot een' pligt die my op 't ſmartlykst drukt.

TWEE-

TWEEDE TOONEEL.

Het Tooneel verbeeld een troonzaal.

DON FERDINAND, DON DIEGO, DON RODRIGO, DON ARIAS, DON SANCHE.

DON FERDINAND.

Doorluchte telg eens ſtams, de luiſter myner ſtaten,
Op wien, in vrede en kryg, dit ryk zich mogt verlaten!
ô Eedle en kloeke ſpruit van helden hoogst vermaard,
Die ge allen, door uw proef van krygskunde, evenaart!
't Ontbreekt me aan magt om u te looſſen en te loven;
Want uw verdiensten gaan myn magt daartoe te boven.
Het Afrikaansch gebroed verdreven van dit ſtrand;
Myn ſcepter door uw hand verzekerd in myn hand;
En 's vyands oorlogsmagt geſlagen en verdreven,
Eer ik het minst bevel tot tegenſtand kon geven (*s*);
Dit alles is zo groot, dat uwen koning niet
Eén middel, ja geen hoop, tot looſſen overſchiet.
Twee vorsten, door uw vuist in ketenen geklonken (*t*),
Zyn

(*s*) De koning ſpeelt hier gantsch geen vorstelyke rol, en maakt eene lage vertooning. Hy zegt zelf, dat hy het minst bevel om de Mooren te wederſtaan niet kon geven. *Don Diego* wist dan meer van het landen der Mooren, en maakte beter ſchikkingen in dat gevaar, dan de koning zelfs. DE VERTALER.

(*t*) *Twee vorsten, door uw vuist in ketenen geklonken,*

De weglating dezer twee Moorſche koningen van het Tooneel, verheft den Franſchen dichter zeer verre boven den Spaanſchen. Wat doen toch die koningen in het ſtuk van *De Caſtro*? Niets! zy maken eene ydele vertooning; een gebrek de Spaanſche en Engelſche tooneelſtukken van dien tyd eigen. Zekerlyk is een prachtig gevuld Tooneel een ſchoonheid in een ſtuk; doch de vertooningen moeten noodzaaklykheden zyn. Het tooneelſpel dient iets meer te zyn dan een ydel oogvermaak. Op het Tooneel van London ziet men begraffenisſen, doodſtraffen, en krooningen; de ſtierengevechten alleen ontbreken 'er noch! VOLTAIRE.

Zyn door uw' koning u ten eigendom geſchonken:
Zy hebben, zelfs by my, u hunnen Cid genoemd;
Daar Cid nu Heer beduid, blyf op dien naam beroemd!
Ja, wees voortaan de Cid: die naam zy, langs myn ſtranden,
En binnen 's lands, de ſchrik der Moorſche dwingelanden.
Gantsch Spanje zie hierdoor hoe willig ik erken
Wat gy my waardig zyt, en ik u ſchuldig ben.

DON RODRIGO.

Myn vorst, beſchaam my niet door zo veel gunstbetooning.
Uw majeſteit vergunt myn' dienst te veel belooning;
En dwingt my inderdaad u blozende aan te zien,
Bewust dat ik een loon zo heerlyk niet verdien.
'k Weet wat ik ſchuldig ben aan u en uw belangen.
Ik heb van 't vaderland en goed en bloed ontfangen;
En voor zo waard een pand het willig af te ſtaan,
ô Koning! is de pligt van ieder' onderdaan.

DON FERDINAND.

Elk die tot dezen pligt, als gy, zich ziet verbonden,
Word juist niet ſtraks, als gy, daar vaardig toe bevonden.
'k Weet dat de dapperheid de grootſte wondren doet,
Wanneer zy gaat gepaard met grootheid van gemoed.
Duld dan dat ik u roem'. Voorts moet ge my berichten,
Hoe gy te velde kwaamt, en hoe de Mooren zwichtten.

DON RODRIGO.

Gy weet dat, in 't gevaar 't welk op de gantſche ſtad,
Dewyl 't niet was voorzien, zo groot een' invloed had,
Ik, in myn' vaders huis, een aantal trouwe vrinden
Vergaêrd vond, om met my den togt zich te onderwinden:
Hun aanbod... Maar, myn vorst! verſchoon myn roekloos-
'k Heb zonder uw verlof een heir te veld geleid; (heid:
Doch nood vereischte ſpoed! Ik vond dit heir vergaderd,
En had myn hoofd gewaagd zo ik u waar' genaderd;
Dit hoofd, dat ik voor u te dienstig heb geacht,
Om 't los te wagen aan Chimenes bittre klagt.

DON FERDINAND.

Uw vorst verſchoont de drift die u uw' hoon deed wreken;

Myn staat, door u gered, verpligt me u vry te spreken.
Hoe groot voortaan de klagt van uw Chimene ook zy,
Ik hoor haar; doch alleen om haar te troosten. Gy,
Vervolg.

DON RODRIGO.

Het leger trok, door my geleid, te velde,
Gedreven door een' geest die wonderdaên voorspelde.
Die krygshoop, hoogst verhit op de eer van heldenwerk,
Was, toen de togt begon, vyfhonderd koppen sterk;
Doch naauwlyks met dit volk omtrent het strand gekomen,
Heb ik drieduizend man in mynen stoet vernomen.
Dusdanig was 't gevolg van onzen heldenmoed.
Ons blakend oorlogsvuur barstte uit in vollen gloed!
Het dreef de doodsche vrees terstond uit elks gedachten;
Het gaf de lafsten moed, het gaf de zwaksten krachten.
Ik doe twee derde deel myns oorlogsvolks terstond
Aan 't boord der schepen gaan, die ik ter reede vond;
Het ovrig deel, elk uur versterkt van alle zyden,
Blyft by me aan land, en haakt met ongeduld naar 't stryden,
Legt zich langs strand ter neêr, en brengt in de open lucht
De gantsche voornacht door, zelfs zonder 't minst gerucht.
Zo doen ook, op myn' last, de aan strand gebleven wachten.
't Looptall' myn' krygslist meê, zelfs boven myn gedachten.
Ik wend stoutmoedig voor, dat ik uw hoog bevel
Als veldheer volge, en 't volk op hunne posten stel.
In 't eind', by 't flaauwe licht dat ons de starren geven,
Zien wy de Moorsche vloot; die, door den wind gedreven,
Ruim dertig zeilen sterk, zich, tevens met den vloed,
Die aanwies op dat uur, naar onze haven spoed.
Myn volk blyft stil. De Moor, die veilig denkt te landen,
Vind wachten aan den muur, noch wachten langs de stran-
Misleid door onze stilte, en door de nacht gevleid, (den.
Acht hy ons reeds een prooi van zyn bloedgierigheid.
Hy ankert zonder schroom, ontscheept zyn stoutste mannen,
En loopt dus in den strik, tot zyn bederf gespannen.
Toen sprong myn leger op, en maakte een krygsgeruchт

Dat

Dat alles davren deed, in 't galmen door de lucht.
Dit woest geſchreeuw, met kracht beantwoord uit de ſche-
Verſchrikt den Afrikaan; die zich ziet aangegrepen, (pen,
En, ſlechts ten halve ontſcheept, zyn land- en watermagt,
Zelfs eer de ſtryd begint, alreê verloren acht.
Hy komt ter plundering, en ziet zyn' arm bedwingen,
Zyn oorlogsvolk aan land, zyn vloot op zee beſpringen.
Het bloed ſchuimt langs ons ſtrand, de zee is rood daarvan,
Eer iemant weêrſtand bied, of weêrſtand bieden kan.
Maar zyne koningen verſaamlen ſtraks hun benden,
Om, ondanks onzen moed, het onheil af te wenden.
Dit geeft de Mooren moed; de vrees verlaat hun hart;
Te ſterven zonder wraak ſlaat elk met ſchaamte en ſmart.
Zy houden ſchielyk ſtand. Men ſchaart zich in geleden;
Hun oude krygsdeugd blaakt; wy worden fel beſtreden.
De Moorſche ſabel klinkt op 't Kastiljaansch geweer;
Het ſtaal velt wederzyds een aantal helden neêr.
En land, en zee, en vloot, zo verr' het ons kon blyken
By 't ſlaauwe ſtarrenlicht, zyn overdekt met lyken;
't Schynt all' een veld, waar 't ſtaal een' oogst van lyken (maait,
En waar de wreede dood hare yzren roede zwaait! (maait,
Hoe menig groote daad, ô Spanjes heldenlooten!
Bedekt de nacht voor 't oog van uwe landgenooten?
Getuigen van uzelv' in 't geen uw krygsdeugd doet,
Wacht gy de zege alleen van uwen heldenmoed!
Zo veel my mooglyk was op alles de oogen ſlaande,
Voerde ik dées drommen aan, en hield weêr andren ſtaande.
Ik maakte een goed gebruik van 't volk dat tot my kwam,
En wist geen' uitſlag, vorst! voor dat ik 't licht vernam.
In 't eind' by 't ryzend' licht bezweek het heir der Mooren;
Hun leger had, zo 't ſcheen, den moed geheel verloren,
Een verſche heldendrom, die myne magt vergroot,
Verkeert hun hoop op zege in ſiddring voor de dood.
Zy vlugten naar den vloed, en hunne vrees voor ſterven
Doet hen, in aller yl, hun ſterke kabels kerven.
Zy dryven zeewaarts af, en uiten in hun vlugt

De ſpyt om hun verlies met ſchriklyk krygsgerucht,
Geſchikt om 't ſtoutſte hart, gewoon aan oorlogsplagen,
Eene yzing, of voor 't minst ontroering aan te jagen.
Niet één van hen bedenkt, in dien verwarden ſtand,
Of hy zyn koningen wel meêvoert van het ſtrand.
De ſchrik, den pligt te ſterk, ſlaat geest en moed ter neder!
Zy landden met den vloed, en de eb vervoert hen weder.
Hun vorsten midlerwyl zyn onder ons vermengd; (brengt,
Daar geen van ons één' Moor door 't zwaard om 't leven
Die niet als krygsman ſterft, en duur zyn huid doet koopen.
Ik tracht de koningen tot de overgaaf te nopen;
Doch al hun antwoord was een felle ſabelſlag!
Maar toen hun oog alom hun krygsvolk vallen zag,
En merkte dat hun arm zich vruchtloos zocht te wreken,
Begeerden zy het hoofd van 't Spaanſche heir te ſpreken.
Ik noem my: ſtraks ontvalt hun vuist het krygsgeweer.
Ik doe hen kluisteren; zy noemen my hunn' Heer.
De felle ſtryd houd op; doch by gebrek van ſtryders.
En die twee koningen, die woeste rustbenyders
Van u en uwen ſtaat! heb ik terſtond van 't veld
Gezonden naar uw hof. Nu heb ik u gemeld
ô Koning! hoe myn kling, na Gormas trots te ſtraffen...

DERDE TOONEEL.

DON FERDINAND, DON DIEGO, DON RODRIGO, DON ARIAS, DON SANCHE, DON ALONZO.

DON ALONZO.

ô Vorst! Chimene hoopt zicht recht te zien verſchaffen.
Zy komt.

DON FERDINAND.

(*u*) Verdrietige eisch van buitentydſchen pligt!...
't Is

(*u*) Na dit oogenblik kan de koning *Don Rodrigo* niet doen ſtraffen. Alle vervolgingen van *Chimene* zyn overtollig. Het is 'er dus, (daar

't Is billyk dat ik u verberg voor haar gezigt.
Ten loon van uw' triomf, behaald op 's lands tirannen,
Moet ik één oogenblik u uit myn hofzaal bannen;
Doch eer ge my verlaat, verneem wat ik begeer:
Genaak myn' troon; treê toe! omhels uw' opperheer.

Don Rodrigo vertrekt.

DON DIEGO.

Chimene eischt zyn bederf, en 't zou haar hoogst bedroeven.

DON FERDINAND.

Men zegt, dat zy hem mint; ik zal haar hart beproeven.
Vertoon een treurig oog.

VIERDE TOONEEL.

DON FERDINAND, DON DIEGO, CHIMENE, DON ARIAS, DON SANCHE, DON ALONZO, ELVIRE.

DON FERDINAND.

Myn dochter, wees voldaan!
Gy ziet het geen gy wenscht door 't lot u toegestaan:
Rodrigo heeft de zege op 's vyands heir verworven;
Doch hy is, zwaar gewond, voor ons gezigt gestorven.
Dank nu den Hemel, die, naar uwen wensch, u wreekt (v).

Tegen Don Diego.

Beschouw hoe haar gelaat, op dit bericht, verbleekt.

DON DIEGO.

De kracht begeeft haar, vorst! Gy kunt daaruit beseffen,
Hoe

(daar zy daarin echter volhard,) verre van af, dat zy de betamelykheid te buiten gaat, gelyk eenige zotten haar beschuldigen. Zy doet zelfs meer dan haar' pligt, door een' man te vervolgen die zo dienstig voor den staat is geworden. VOLTAIRE.

(v) De heer *De Voltaire* acht deze verschalking van den koning, en de slaauwte van *Chimene* laag en belachlyk. DE VERTALER.

Hoe ſterk Rodrigoos dood haar inderdaad zou treffen.
Haar droefheid, die haar hart aan u zo klaar ontdekt,
Laat niet meer toe dat gy haar liefde in twyffel trekt.

CHIMENE.

Rodrigo is dan dood!

DON FERDINAND.

Neen, neen, hy is in 't leven;
En leeft om u bewys van zyne trouw te geven.
Hy zal uw bruſgom zyn. De druk verlate uw hart.

CHIMENE.

Men kan zo wel van vreugd bezwymen als van ſmart.
Door groote blydſchap, vorst! te ſchielyk opgekomen,
Word doorgaans voor een wyl ons geest en kracht benomen.

DON FERDINAND.

Gy wilt dan dat ik u hierin gelooven zal?
Chimene, uw droefheid bleek, op 't hooren van den val...

CHIMENE.

Voeg deze droefheid, vorst! by al myne ongelukken;
Noem haar een nieuwe vrucht der rampen die my drukken:
't Is waar, ik was bedroefd; want waar' myn vyand dood,
Die trotſe ſtond niet meer aan myn vervolging bloot.
Indien men voor uw' ſtaat zyn bloed langs 't veld zag rooken,
Hy ſtierf gelyk een held, en ik bleef ongewroken.
Een dood die hem vereert vergroot myn ongelyk.
Ik eisch zyn bloed; het ſtroom'! maar 't ſtroom' niet gloriryk;
Geenszins op 't veld van eer. Dit zou zyn' roem vergrooten;
Het worde op 't wraakſchavot, door 't ſtaal eens beuls, vergoten.
Dat hy niet voor uw ryk, maar voor myn' vader ſterv',
En dus by 't nageſlacht zyn' roem voor eeuwig derv'!
Te ſneven voor den ſtaat is geen beklaaglyk ſneven:
Het is een eedle weg om na de dood te leven.
Ik roem zyn zege, ô vorst! ik kan zulks zonder ſchand':
Zy geeft uw ryk de rust, en my myne offerhand';
Een offer, waard' als 't hoofd eens heldenvolks te roemen;
Een offer met lauwrier omkranſd, in plaats van bloemen;

Een

Een offer, in één woord, wel waard' te zyn geſlacht
Aan mynen vaders ſchim, die wraak van my verwacht!
Maar welk een dwaze hoop benevelt myne zinnen?
Rodrigo, triomfeer! myn droefheid zal niets winnen.
Zeeghafte vyand! juich! zie myn geween verſmaad,
Terwyl u 't gantſche ryk ter ſchuilplaats open ſtaat.
Ja, niets betoom' voortaan uw drift, hoe onbezonnen!
Gy hebt Chimene, en 't heir der Mooren overwonnen;
Ja, 't recht in 't Moorſche bloed verſtikt door 't heldenſtaal,
Vergroot, misdadig held! uw trotſe zegepraal.
Chimene moet de pracht van uw' triomf vermeêren!
Gy boeit, na recht en wet zo roemryk om te keeren,
My tuſſchen 't vorstenpaar, met zo veel heldenmoeds
Gekluisterd in den ſtryd, aan uwe zegekoets!

DON FERDINAND.

De drift heeft op uw ziel te veel geweld verkregen!
Een vorst die recht wil doen dient alles te overwegen.
Verwyt uw' vaders dood aan 't hoonendst onbeſcheid.
't Is billyk dat ik neig' tot goedertierendheid.
En eer gyzelf volhard in verder wraak te ſmeeken,
Myn dochter! hoor de liefde omtrent Rodrigo ſpreken:
Gy dankt, hoe ſterk uw mond zich tegen hem verklaart,
In 't hart uw' vorst, wiens gunst dien minnaar voor u ſpaart.

CHIMENE.

Voor my? het voorwerp, vorst! van haat en wraak te gader!
(w) De bron van myn verdriet! de moorder van myn' va-
der... (moord,
Men waant, daar ik u ſmeek om wraak, om recht voor
My zelfs een' dienst te doen wanneer men my niet hoort!
Welaan, nu myn geween 't gerecht niet kan bewegen,
Sta toe dat ik myn wraak moog' wachten van den degen:
De zyne ſtortte in ſtryd myn' vaders dierbaar bloed;
't Is

(w) *Chimene* heeft ongelyk, hem *moorder van haren vader* te noemen. Zy zegt zelf, in 't derde bedryf, *dat hy als een eerlyk man zyn' pligt heeft gedaan.* VOLTAIRE.

't Is dan de degen, vorst! die grootsch my wreken moet.
Ik eisch Rodrigoos hoofd van alle uwe edellieden (x).
Myn huwlyk loon' den held die my dat aan zal bieden.
Sta toe dat hun geweer Chimenes zaak bellecht'.

DON FERDINAND.

Dat oude kampgebruik, dat, tegen alle recht,
Door tyd, en op den naam van 't onrecht aan te randen,
Schier half gewettigd wierd, byzonder in myn landen,
Berooft de ſtaten van hun helden; ja veeltyds
Is 't yſelyk gevolg des hatelykſten ſtryds,
Dat hy, wien onverdiend veel ſmaads is toegedreven,
Door zyn' onteerders hand gebragt word om het leven.
Ik acht Rodrigo hoog. Zie af van 't geen gy vraagt.
Zo waard een hoofd dient nooit aan 't grillig lot gewaagd.
Waartoe groothartigheid dien krygsman ook deed komen,
Zyn ſchuld wierd door den Moor in 't vlugten meê geno-
(men.

DON DIEGO.

ô Vorst! gun my gehoor. Zult gy om hem alleen
't Gebruik verandren, hier tot noch toe zo gemeen?
Wat zeide al 't Spaanſche volk, hoe zou het de afgunſt ſtree-
(len,
Zo hy 't gevaar des ſtryds ontweek op uw bevelen?
En voorgaf, dat daardoor een drift beteugeld wierd,
Die ieder man van eer met vreugd den teugel viert?
Herroep een gunstbewys dat zynen roem verduistert;
Zyn eer word', na zyn zege in 't veld, door niets ontluis-
(terd!
Hy ſtrafte, als man van eer, myn' hooners overmoed;
Hy wage, als man van eer, ten einde toe zyn bloed.

DON FERDINAND.

Gy wilt het zo? Welaan! Maar elk der edellieden
Zal ſtraks, op myn verlof, Chimene byſtand bieden;
Dewyl de prys der zege, ons door haarzelf gemeld,
Elk hunner vyand maakt van myn' doorluchtſten held.

't Wa-

(x) De twee hier op volgende Franſche vaerzen zyn overtollig, en daarom weggelaten. DE VERTALER.

't Ware onrecht zo ik hem door allen zag beſtreden;
Genoeg is 't als hy één het ſtrydperk heeft betreden.
Chimene, kies den man die voor u kampen zal.
Maar verg my, na dien ſtryd, niets meer in dit geval.

DON DIEGO.

Neen, vorst, Rodrigo hebbe uw gántſche hof te vreezen!
Laat elk de kampkeus vry, en 't ſtrydperk open wezen.
Wie zal, na 't geen myn zoon verricht heeft dezen dag,
Zich wagen aan een' arm zo vreeslyk in den ſlag?
Wie ſtelt zich tegen hem, als heil- en roembenyder!
Wie is die held? of liefst, die hoogst vermeetle ſtryder?

DON SANCHE.

Zie hem in my, mynheer. Men open' ſtraks het veld:
Ik ben die hoogst vermeetle; of liefst, ik ben die held.

Tegen Chimene.

Beveel myn' arm uw zaak. Zie my ter wraak gedreven!
Mevrouw, gedenk uw woord, vrywillig my gegeven.

DON FERDINAND.

Chimene, ſtaat gy toe dat hy uw zaak beſlecht'?

CHIMENE.

ô Vorst! ik gaf myn woord.

DON FERDINAND, *tegen Don Sanche.*

Treê morgen in gevecht.

DON DIEGO.

Verwerp een uitſtel, vorst, Rodrigo zo onwaardig!
Een man van eer en moed is ſteeds tot kampen vaardig.

DON FERDINAND.

Vermoeid van ſtryd te gaan daar hem een vyand wacht...

DON DIEGO.

Het bloot verhaal des ſtryds gaf hem een nieuwe kracht.

DON FERDINAND.

Hy rust' voor 't minſte één uur; dit is 't geen wy begeeren.
En om het tweegevecht hier in 't vervolg te weeren,
En opdat ieder zie, dat my dit bloedig pleit
Schier afgedwongen wierd, in deze omſtandigheid,

Zal ik, noch geen van 't hof, dit tweegevecht aanſchou-
Tegen Don Arias. (wen (y).
Ik durf aan u het ampt van rechter toevertrouwen;
Aan u alleen. Draag zorg dat alles billyk zy;
En lei hem die verwint op 't oogenblik tot my.
Wie ook van hen verwinn' zal 't loon der zege erlangen;
Hy zal, van myne hand, Chimene als bruid ontfangen,
Terwyl zy willig hem met hare trouw vergeld.

CHIMENE.

Ach! wat geſtrenge wet word my door u geſteld!

DON FERDINAND.

Gy klaagt; maar liefde, in 't hart hoogst ſtrydig met uw klag-
Zal Don Rodrigo als verwinnaar niet verachten. (ten,
Vernoeg u met een wet op uw verzoek bepaald,
En geef uw hand, als bruid, aan hem die zegepraalt.

(y) *Zal ik, noch geen van 't hof, dit tweegevecht aanſchouwen.*

Deze kunſtgreep is zeer vernuftig: zy geeft gelegenheid tot het tooneel waarin *Don Sanche* zyn geweer voor de voeten van *Chimene* brengt. VOLTAIRE.

Einde van het vierde bedryf.

VYFDE BEDRYF.

EERSTE TOONEEL.

Het Tooneel verbeeld een vertrek in het huis van Chimene.

DON RODRIGO, CHIMENE.

CHIMENE.

Rodrigo, hoe! by dag dus in myn huis te komen!
Is dit, gelyk 't betaamt, myne eer in acht genomen?

DON RODRIGO.

Chimene, ik ga ter dood; doch eer haar hand my ſlacht,
Duld dat de liefde aan u haar' laatſten pligt betracht':
Dit hart zegt u vaarwel! 't Is van verdriet bezweken!...
't Kan zonder uw verlof uw heerſchappy niet breken.

CHIMENE.

Gy gaat ter dood!

DON RODRIGO.

ô Ja! Acht vry uw wraak voldaan,
Zodra gy, na 't vaarwel, my hebt van hier zien gaan.

CHIMENE.

Gy gaat ter dood! Is dan Don Sanche zó te vreezen,
Dat hy een hart ontſtelt dat zulks nooit ſcheen te wezen?
Wie toch maakt u zo zwak! wie maakt hem zulk een' held?
Rodrigo gaat ten ſtryde, en acht zich reeds geveld!
Hy vreesde Gormas arm, noch 't heir der woeste Mooren,
En vóór den ſtryd met Sanche acht hy zich reeds verloren!
Begeeft de moed uw hart? nu! daar ze u nooit begaf!

DON RODRIGO.

Ik ga geenszins ten ſtryde, ô neen! ik ga ter ſtraf.
Gehoorzaam aan uw' wil, zal ik geen' arm weêrſtreven,
Die, op uw ſtreng bevel, Rodrigo dingt naar 't leven.
Dit hart heeft altyd moed; maar deze hand nooit kracht,

Als

Als zy beſchermen zal 't geen gy ſtrafwaardig acht.
Ik ware alreê dees nacht in 't bloedig ſtof vertreden,
Indien ik voor myzelv' de Mooren had beſtreden; (zwaard,
Maar zwaaijend' voor myn' vorst, myn volk en 't ryk myn
Waar' 't hoog verraad geweest, had ik my niet geſpaard.
Ik, die ſteeds edel denk, haak niet zo ſterk naar 't ſterven,
Dat ik met eerverlies het leven wensch te derven.
Chimene, ach! nu myn dood het ryk niet duur zal ſtaan,
En gy myn hoofd begeert, zal ik ter ſlachtbank gaan.
Een ander zal myn bloed, op uw bevel, doen ſtroomen!
Ik zie gy acht me onwaard' om door u om te komen!
Ik weêrſtreef dan ook den arm uws wrekers niet;
Maar eer gedwee de hand die gy myn ſtraf gebied.
Verheugd als ik bedenk dat gy my ſtraf doet lyden,
(Naardien Don Sanche alleen op uw bevel zal ſtryden,)
Stel ik myn borst aan 't ſtaal van uwen wreker bloot,
Aanbiddende in zyn hand uw hand die my doorſtoot.

CHIMENE.

Indien de ſterke ſtem eens droeven pligts, die heden,
In weêrwil van myn hart, u dwingt te veld te treden,
Zo wreed een voorſchrift geeft aan uw' verliefden gloed,
Dat ge u myn' wrekers kling ten offer geven moet;
Denk, verr' van dit bevel verblind gehoor te geven,
Om uw' beroemden naam, en tevens om uw leven.
Gy, die door dapperheid zo groot een' roem verwierft,
Voorkom het wreed verwyt, dat gy verwonnen ſtierft.
Hoe ſterk uw liefde ook ſprak, uw eer was u noch nader:
Gy verfde om de eer uw kling in 't bloed van mynen vader,
En ſtond om haar alleen, wat hoop de liefde u gaf,
De hoop op myn bezit, voor eeuwig, willig af;
En zy vermag dit uur zo weinig op uw zinnen,
Dat gy u zonder ſtryd wilt laten overwinnen!
Hoe! is Rodrigo nu die fiere held niet meer?
Waarom bezat gy moed? wat drukt dien heden neêr?
Moet gy ſlechts tot myn' hoon u groot van hart betoonen?
Hebt gy geen heldendeugd, dan als ge my moet hoonen?

Gy

Gy ſloegt myn' vader neêr; en duld gy na zyn dood,
Dat iemant in gevecht uw moedig hart doorſtoot!
Neen! laat myn wraak haar' loop, en tracht uzelv' te ſparen.
Bewaar uw glori, wilt ge uw leven niet bewaren.

DON RODRIGO.

Neen, na uw' vaders dood, en na der Mooren vlugt,
Lyd myne glori niets door 't lasterlykst gerucht;
Zy is te wel gevest' op die twee heldenſtukken.
Men weet reeds dat myn moed voor geen gevaar kan buk-
Dat myne dapperheid zich niet beteuglen laat, (ken,
En, als 't myne eer betreft, dat niets myn wraak ontgaat.
Rodrigo kan gerust, wat gy hem moogt voorſpellen,
Zich, zonder eerverlies, om u, doen nedervellen;
Ja, zonder dat men hem een man met vrees vervuld,
Of een verwonling noem' die een' verwinnaar duld.
All' wat men zeggen kan, is: hy aanbad Chimene,
Hy heeft haar' haat verdient, en koos het graf metéêne.
Men zag hem 't wreedſte lot geduldig ondergaan,
Toen 't zyn meestres verpligtte om naar zyn' val te ſtaan;
Zy heeft zyn hoofd geëischt: hy, verr' van haar te ontvlieden,
Beſloot grootmoedig zelfs zyn hoofd haar aan te bieden.
Hy ſtond, zyne eer ter wraak, zyn liefde willig af;
Zyn minnares ter wraak, verkoos hy willig 't graf,
En achtte altoos, wat hoop zyn liefde ooit wierd gegeven,
Chimene min' dan de eer, maar meerder dan het leven.
Dus zult ge in dit gevecht myn glori door de dood
Niet zien bezwalkt; ô neen! zy word daardoor vergroot!
Ja, dus ter dood te gaan doet my den roem behalen,
Dat niemant op die wyz' zyn ſchuld u zou betalen.

CHIMENE.

Naardien ge uw leven en uwe eer zo weinig acht,
Dat gy volſtrekt begeert dat Sanches arm u ſlacht,
Ten minſte hoor naar my: Rodrigo, zo voordezen
Dit hart voor uwe liefde ooit kon gevoelig wezen,
Toon uwe erkentnis nu. Ga, kamp vol moeds voor my,
Opdat Chimene nooit de bruid van Sanche zy.

Tree,

Tree, door my aangeſpoord, uw' vyand onder de oogen;
Denk ſtrydend' dat ge uw kling alleen hebt uitgetogen,
Om haar die gy bemint te ontrukken aan een' man,
Dien zy nooit heeft bemint, en nooit beminnen kan.
Wat meer is! ſtry als held, tracht de overhand te krygen,
Om myn' geſtrengen pligt te dwingen tot het zwygen;
En denk, indien uw hart Chimene ooit heeft bemint,
Dat zy het loon zal zyn van hem die overwint. (zen.
Dit woord, myn' mond ontflipt, doet my van ſchaamte blo-

DON RODRIGO, *alleen.*

Wat vyand word 'er nu tot myn bederf gekozen!
Navarre, uw volk verſchyne, en wette op my den dolk (z)!
Kom Moor, kom Kaſtiljaan, kom Spanjes heldenvolk,
Verſchynt verëénd te veld! Beſtormt, daar 't bloed zal roo-
Een hart door 't te delst vuur in oorlogslust ontſtoken! (ken,
Beſtryd de zoetſte hoop die myne zinnen vleit;
Deze arm trotſeert uw magt, uw woede en uw beleid!

TWEEDE TOONEEL.

CHIMENE, ELVIRE.

CHIMENE.

Vrindin, beklaag myn lot. Wat zal myn ſmart genezen?
Ik durf niets hopen, neen! myn hart moet alles vreezen.
Ik vorm niet één begeerte, of ſtraks volgt haar de ſchrik;
Niets wenſche ik, of 't berouwt me op 't eigenſte oogenblik.
Twee helden, die in 't perk om my elkander tarten...
Ach! de uitſlag van dien ſtryd, hoe gunstig! baart my ſmar-
Ik zie, in welk een hand het lot de zege ſtelt, (ten!
Myn

(z) Ik weet niet waarom men zich op de Franſche Tooneelen de vryheid aanmatigt om dit fraaije tooneel weg te laten. Die heldhaftige verrukking, die vervoering tot dapperheid en de hoop die hier ſamenloopen, zyn immers den *Cid*, door zyne meestreſſe aangemoedigd, niet onwaardig! VOLTAIRE.

Myn vader zonder wraak, of 't geen ik min geveld!

ELVIRE.

Ik zie aan de andre zyde uw' bittren druk bezweken:
Gy krygt uw' minnaar, of gy ziet uw' vader wreken;
En, hoe 't ook ga, mevrouw, gy hebt uw' roem vergroot,
En gy verkrygt daarby van 't lot uw' echtgenoot.

CHIMENE.

Hoe! 't voorwerp van myn' haat, en van myn wraak te gader!
Rodrigoos moordenaar, of dien van mynen vader!
Ik kryg geen andre hand, dan een die rookt van bloed
Hoogst tergend' voor natuur, of voor myn' liefdegloed!
De ſtryders doen myn ziel gelyke ſmarten lyden.
Ik vrees de dood veel min, dan 't einde van hun ſtryden.
Wykt liefde en wraak! laat af van op myn ziel te woên!
Tot al te duur een' prys zie ik uw' eisch voldoen.
En gy, die onverdiend my ſtort in deze elende,
ô Hemel! dat uw gunst dien ſtryd zodanig ende,
Dat geen der ſtryders ſneev' door zyn' beſtryders ſtaal,
En dus dat geen van hen my groete in zegepraal!

ELVIRE.

Gy ſmeekt om 't geen uw wee gevoelig zou verzwaren:
Die tweeſtryd zou uw ziel ſlechts nieuwe ſmarten baren,
Zo u zyn uitſlag drong om naar een wraak te ſtaan,
Die gy in 't heimlyk wenscht geenszins te zien voldaan;
En zo gy andermaal, uit pligt in ſchyn verbolgen,
In weêrwil van uw hart, uw' minnaar moest vervolgen.
Doe beter' wensch, mevrouw! Dat held Rodrigoos kling
In 't kamp den lauwer winne, en u tot zwygen dwing';
Ja, de uitſlag van den ſtryd verbann''t geen u doet gruwen.
Dat u de koning dwinge om naar uw' zin te huwen!

CHIMENE.

Ach! ſchoon Rodrigoos hand zyn' vyand brengt ten val,
Denk nooit dat ik het loon dier zege wezen zal.
Myn pligt, myn eigen eer en 't geen ik heb verloren,
Doen met te ſterk een ſtem 't geen my betaamt my hooren,
Dan dat ik, naar uw' wensch, die inſpraak palen ſtell'

Door

Door de uitkomst van 't gevecht, of 't koningklyk bevel.
Rodrigo kan de zege op Sanche in 't kamp behalen,
Maar van Chimenes eer zal hy nooit zegepralen;
En wat de vorst hem hebb' voor zyn' triomf beloofd,
Ik ding, na dien triomf, niet minder naar zyn hoofd.

ELVIRE.

Een hoogmoed van dien aart kan 's Hemels toorne ontſteken:
Licht duld hy, tot uw ſtraf, dat ge u eerlang ziet wreken.
Wilt gy 't geluk weêrſtaan, uit trotsheid van gemoed,
En 't lot, wanneer 't uw' pligt met glori zwygen doet?
Waartoe die ſtrenge pligt! wat kan de wraak u geven?
Zal ooit uw' minnaars dood uw' vader doen herleven?
Zoekt gy, omdat één ramp te min is voor uw hart,
Verdubbling van verlies, en dus metéén van ſmart?
Styfhoofdig om uw rust, in ſpyt van 't lot, te krenken,
Maakt ge u den held onwaard' dien elk u gaarn' zag ſchenken.
De Hemel, tegen wien ge uzelve uit eerzucht kant,
Stelt, door Rodrigoos dood, u licht in Sanches hand.

CHIMENE.

Elvire, ach! deze ziel heeft ſmart genoeg te lyden;
Verdubbel de angſten niet die haar op 't félst beſtryden!
Ik wil, indien 't kan zyn, der ſtrydren oog ontvliên.
Rodrigo, mogt ge in 't kamp uw' vyand vallen zien!...
Vrindin, geen dwaze drift doet my dit zuchtende uiten:
Moet ik niet, zo hy ſterft, tot Sanches echt beſluiten?
Op die gedachte alleen is deze wensch ontſtaan.
Maar wie verſchynt!.... Elvire, ô ramp! het is gedaan!

DERDE TOONEEL (a).

CHIMENE, DON SANCHE, ELVIRE.

DON SANCHE.

Mevrouw, ik moet, geknield, u dezen degen brengen...

CHI-

(a) De Franſche Academie heeft dit tooneel afgekeurt; doch al had deze dat niet gedaan, geen verſtandig lezer of nauſchouwer zal

CHIMENE.

Waarmede uw hand, barbaar! Rodrigoos bloed dorst plengen!
Vertoont gy dit geweer, waarmeê gy 't levenslicht
Ontrukte aan dien ik minde, ontblóót voor myn gezigt?
Myn liefde! ach! klaag nu vry: nu hebt gy niets te ſchroomen!
Myn vader is voldaan; gy zyt den dwang ontkomen.
Eén ſlag voldeed de ſtem der eer nu; maar, ô ſmart!
Wat vryheid geeft die ſlag aan myn wanhopig hart!

DON SANCHE.

Zo gy bedaard my hoort...

CHIMENE.

Gy durft dit noch verwachten,
Nadat uw vuist, ô beul! myn' waarden held dorst ſlachten?
Gy hebt hem ſchelms verrast; naardien geen oorlogsman
Als hy, door zulk een hand als de uwe vallen kan.

ELVIRE.

Maar hoor hem eerst, mevrouw...

CHIMENE.

Wat zoude ik verder hooren?
Rodrigo ging door 't ſtaal dat voor my ligt verloren.
Ik ben verhoord, Elvire, om meer te zyn verdrukt;
't Vervolgen is, helaas! my al te wel gelukt.
Myn minnaar! ô vergeef me; ik kort den draad uws levens...
Ik was uw minnares, ... maar Gormas dochter tevens!
Men ſtortte om my uw bloed, myn' vaders bloed ten zoen;
Maar ik zal, op myn beurt, het uw' door 't myn' voldoen.
Dees ziel, die vurig wenscht van 't vleesch te zyn ontlagen,
Hoopt uwe ziel eerlang vergifnis af te vragen!
En gy, die, na zyn dood, myn hand mogt eiſchen, gy,
Bewerker van een' ramp waardoor ik alles ly'!

Hoop

zal dit tooneel goedkeuren. Het is volſtrekt onnatuurlyk, dat *Chimene* zo lang in haar dwaling kan blyven; het misverſtand kan zo lang niet duren. *Sanche* kon haar ſchielyk zeggen, *Rodrigo is niet dood*. *Voltaire* merkt wél aan, dat alles wat in de natuur geen plaats heeft, onmooglyk kan treffen. DE VERTALER.

Hoop nimmer op uw loon. Gy hebt my niet gewroken;
Neen, in Rodrigoos hart hebt gy myn hart doorstoken.

DON SANCHE.

Dit vreemd vooroordeel, dat, ontstaan uit uw verdriet...

CHIMENE.

Begeert gy dat ik hoor' hóe gy zyn hart doorstiet?
Dat ik omtrent uw' moed, het geen ik heb misdreven
En zynen droeven val, u noch gehoor zal geven?
Dat ik, op dat vertoog, bezwyk' voor uw gezigt?
'k Word zonder dit welhaast beroofd van 't levenslicht.
Ga, wreedaart! laat myn ziel naar wensch haar droefheid kweeken.
Ik eisch geen hulp om 't bloed myns waarden helds te wreken.

VIERDE TOONEEL.

DON FERDINAND, DON DIEGO, DON SANCHE, CHIMENE, DON ARIAS, DON ALONZO, ELVIRE.

CHIMENE.

't Is niet meer noodig, vorst! een drift, die, met wat zorg
Ik haar weleer voor u in myn gemoed verborg,
U klaar gebleken is, in 't zuchtend' hart te smooren.
Gy weet ik heb bemind: myn vader ging verloren
Door 't staal myns minnaars, en ik moest, myne eer ten zoen,
Myn' minnaars bloed ter wraak myns vaders stroomen doen.
Ik gaf voor uw gezigt, ô koning! klare blyken,
Dat ik de liefde in 't hart voor mynen pligt deed wyken.
Rodrigo ligt geveld; ik ben verwinnares!
Maar, ach! zyn vyandin spreekt nu als minnares!
Ik eischte uit pligt zyn dood, ter wraak van dien hy griefde;
Ik heb natuur voldaan; en nu voldoe ik liefde!
Ik word ontzield door hem die myn geschil beslecht,
En echter ben ik 't loon door u hem toegezegd.
Betoon dat koningen gevoelig zyn voor smeeken,

Door,

Door, op myn bede, uw woord, dat gy hem gaaft, te breken.
Ik ſta, ten loon dat hy myn' minnaar deed vergaan,
Hem al myn goedren af, zo hy my af wil ſtaan.
Wat eischt men meer van my! Ach! vorst, duld dat Chimene,
Haar' vader, minnaar en haar deerlyk lot beweene,
Verr' van het aardsch gewoel, in kloosterlyk gewaad.

DON DIEGO.

Gy ziet in 't einde, ô vorst! hoe verr' haar liefde gaat.
De ontdekkling van een' gloed met zorg ontveinsd voorde-
Schynt haar in dezen ſtaat niet ſchandelyk te wezen. (zen,

DON FERDINAND.

Stel u gerust, Chimene. Uw waarde minnaar leeft.
't Is Sanche, naar ik zie, die u bedrogen heeft.

DON SANCHE.

Zy, door myn wederkomst te ſterk in drift ontſtoken,
Heeft myne rede, ô vorst! gedurig afgebroken.
De fiere held door haar zo vurig aangebeên,
Ontwrong myn vuist het ſtaal, en ſprak bedaard: Ga heen!
Ik liet, eer ik een bloed dat zich grootmoedig waagde
Voor haar, die my door u tot dezen tweeſtryd daagde,
Eer ik een bloed dat blaakt voor myn Chimenes eer,
Zich waagt voor hare wraak! vergoot door myn geweer,
De zege onzeker, en zag af van haar belooning;
Doch nu myn pligt dit uur my roept by mynen koning,
Bied daadlyk, uit myn' naam, de waardſte ſterveling,
Myn zegeteekens aan, uw hoofd en uwe kling.
Ga, kwyt u van dien pligt voor haar ter neêrgebogen.
Ik kwam dan, en myn komst heeft haren geest bedrogen.
Zy waande dat myn ſtaal Rodrigo had geveld.
Haar toorn' verraadde op 't klaarst haar liefde tot dien held,
En gunde my geen' tyd, gelyk ik reeds verhaalde,
Te melden op wat wyz' haar minnaar zegepraalde.
Wat my betreft, ik ſchaam myn nederlaag my niet.
En, ondanks myne liefde, en ondanks 't wreed verdriet
Van klaar te moeten zien dat ik die moet verheeren,
Zie ik zelfs met vermaak Rodrigo triomferen;

Naardien myn nederlaag, hoe veel ik daardoor mis,
Chimenes zuivren gloed ten hoogſte gunſtig is.

DON FERDINAND.

Myn dochter, ſchaam u niet zo ſchoon een'gloed te kweeken.
Ontken geen tedre liefde aan ons te klaar gebleken;
Uw eedle ſchaamte ſpoor' daartoe vergeefs u aan.
Gy hebt uwe eer gered, en aan uw' pligt voldaan.
Uw vader, die de toorts van twist hier heeft ontſtoken,
Is nu door 't lyfsgevaar uws helds genoeg gewroken.
Zie hoe de Hemel zelf Rodrigoos hoofd behoed.
Gy deed veel voor natuur, doe iets voor uwen gloed;
En voeg u naar myn' wil. Dat u myn hand verbinde
Aan hem dien gy bemint, en dien ge altyd beminde.
Rodrigo, nader my.

VYFDE TOONEEL.

DON FERDINAND, DON DIEGO, CHIMENE, DON RODRIGO, DON SANCHE, DON ARIAS, DON ALONZO, ELVIRE.

DON RODRIGO.

O Vorst! uw majesteit
Verſchoon' dat ik, ondanks haar tegenwoordigheid,
Daar liefde en eerbied my zo ſterk als ooit bezielen!
Myzely' verſtout' voor haar die ik bemin te knielen.

Tegen Chimene.

Ik eisch hier geenszins 't loon myn zegepraal beloofd;
In tegendeel, ik bied op nieuw uw wraak myn hoofd (*b*).
Myn

(*b*) *Rodrigo* heeft zyn hoofd reeds zo dikwyls aangeboden, dat dit aanbod op nieuw hier gedaan, dezelfde uitwerking niet meer doet als voorheen. De perſonaadjen moeten éénvormig van Caracter zyn; maar niet altyd hetzelfde zeggen en doen. De éénheid van Caracter is alleen ſchoon, door de verſchillende wyze waarop die éénheid word voorgedaan. VOLTAIRE.

Myn tedre liefde, zelfs niet hopende op belooning,
Beroept zich op 't gevecht, noch 't woord van onzen koning.
Mevrouw, indien al 't geen gy voor uw' vader deed,
Zo myn gevaar niet ſtrekt tot mindring van uw leed;
Gebie dan 't geen ik noch uw ziel tot troost moest lyden.
Moet ik noch met een heir van medeminnaars ſtryden?
Myn krygsmoed blyken doen aan 't uiterſte eind' der aard'?
Alleen een legerplaats beſtormen met myn zwaard?
Alleen een heir verſlaan? en ſtout te boven ſtreven
All' wat de helden ooit in fabeldicht bedreven (c)?
Indien daardoor myn ſchuld by u vergeeflyk is,
Ik onderneem het all', en ik volbreng 't gewis.
Maar zo ge uw glorizucht niet kunt te vrede ſtellen,
Dan door den ſchuldigen te doen ter nedervellen,
Ach! zend dan in 't vervolg op my geen' wreker af:
Zie hier myn hoofd; voltrek met eigen hand myn ſtraf.
Die nooit van zwichten wist, zal u ten offer ſtrekken!
Voltrek een ſtraf die nooit een ander kan voltrekken;
Maar dat voor 't minſt myn dood uw grimmigheid bepaal".
Chimene, ach! denk aan my, ſchoon ik ten grave daal.
Ik, die voor uwen roem my wil ten offer geven,
Begeer daarvoor geen loon, dan in uw hart te leven.
Ach! zeg ſomtyds, wanneer ge eens denken mogt aan my,
„ Had hy my niet bemind, voorzeker leefde hy!"

CHIMENE.

Rys op, Rodrigo. Vorst, myn liefde is u gebleken;
Zo gy my dit verwyt, ik kan 't niet tegenſpreken.
Het voorwerp van myn wraak, die moedige oorlogsman,
Voed deugden in zyn hart die ik niet haten kan;

Zy

(c) *Des heros fabuleux paſſer la renommée?*

Ik wenschte dit vaers hier liefst niet te lezen. Ik had hetzelve ook weggelaten; doch het volgt wonder wel op het windrige voorſtel van *alleen* een legerplaats te beſtormen, enz. De ernſtige aanbieding om de gunst van zyne minnares te winnen, door zich de helden der fabelen, (by voorbeeld een' *Don Quichot*,) gelyk te ſtellen, zou, in onze dagen, eene weldenkende vrouw doen lachen. DE VERTALER.

Zy werken op myn ziel, zo sterk als ooit voordezen;
Gy zyt myn vorst; gy spreekt: ik moet gehoorzaam wezen.
Doch schoon dit alles hem dit uur tot voorspraak strekt,
Wierd door een' echt met hem myne eer niet hoogst bevlekt?
Hoe! zoude ik op één' dag my in den rouw vertoonen,
En in het bruidgewaad een' minnaars trouw beloonen?
Ja, zoude ik, op den dag waarop myn vader sterft,
Een hand aanvaarden met myn' vaders bloed geverfd?
Dat toonde een kleine smart om zyn te deerlyk sneven;
Dat ware een' vaders schim geen blyk van liefde geven;
Dat stelde, en wel met recht, my aan verdenking bloot,
Alsof ik had gestemd in mynen vaders dood (*d*).

DON FERDINAND.

De tyd, die 't all' verkeert, heeft menigmaal voordezen,
't Geen eerst misdadig scheen daarna doen wettig wezen.
Uw held heeft u verdient: doch schoon hy dezen dag
U, 't loon van zyn' triomf, rechtvaardig eischen mag;
Ik, die u hoog waardeer, zou uwe glori krenken,
Zo ik besloot den held zo ras dat loon te schenken.
Het uitstel van den echt verbreekt geenszins de wet,
Door 't kamprecht, hem ter gunst, nadezen u gezet.
Verschuif uw' echt één jaar, om uw verdriet te smooren.
Rodrigo midlerwyl bestryde op nieuw de Mooren!
Hy heeft hen door zyn zwaard gedreven van myn strand;
Dat hy in Afrika myn veldstandaarden plant'!

Tegen Don Rodrigo.

Verwoest het Moorsch gewest. Gy zult myn heir gebieden.
Alleen de naam van Cid doe de Afrikanen vlieden!

Hun

(*d*) Deze vaerzen schynen my Chimene volstrekt tegen alle beschuldigingen van onnatuurlykheid in veiligheid te stellen. Zy huwt niet aan den *Cid*; in tegendeel, zy stelt den koning alle zwarigheden omtrent dit huwelyk voor. Zy zegt wel: *ik moet gehoorzaam wezen*; maar zy zegt niet: *ik* ZAL *gehoorzaam zyn*. De aanschouwer midlerwyl bemerkt wel, dat zy niet afkeerig is van door den tyd te gehoorzamen. Hierin bestaat, myns bedunkens, de fraaiheid der ontknooping. VOLTAIRE.

Hun vorsten noemden u, daar gy hen boeide, „ Heer!"
Uw deugd maak' dat het volk u tot zyn' vorst begeer'.
Doch, by dat groot bedryf, bemin Chimene teder;
En keer, zo 't mooglyk is, haar dubbelwaardig weder.
In 't kort, verricht zo veel, dat, als gy wederkeert,
Chimene door uw' echt ten hoogſte word' vereerd.

DON RODRIGO.

Door zulk een hoop en de eer, tot heil des ſtaats, gedreven,
Kunt gy geen' last, myn vorst! die my te zwaar valt geven;
En ſchoon haar afzyn my oneindig ſmarten zal,
Dat ik noch hopen mag verlicht myn ongeval.

DON FERDINAND.

Hoop alles van uw' moed, en 't woord van uwen koning.
Het hart van uw meestres ſtrekt reeds u tot belooning;
Beveel, daar noch haar hand u word betwist door de eer,
Uw zaak den tyd, uw deugd en uwen opperheer (e).

(e) *Beveel, daar noch haar hand u word betwist door de eer, Uw zaak den tyd, uw deugd en uwen opperheer.*

Deze laatſte vaerzen zuivren, myns oordeels, *Corneille* van alle beſchuldigingen. Hoe kan men, gelyk *Scudéri*, zeggen, dat *Chimene* een monſter en onnatuurlyke dochter is; daar immers de koning zelf voor *Don Rodrigo* niets hoopt, dan van den tyd, zyne deugden, en de koninglyke tusſchenſpraak? VOLTAIRE.

EINDE.

1078339

10783